

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Příspěvková organizace

Předkládá: Zuzana Benešová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Lego, Ph.D.

PLZEŇ 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Zuzana BENEŠOVÁ**
Osobní číslo: **R20B0005P**
Studijní program: **B0421A220009 Právní specializace**
Téma práce: **Příspěvková organizace**
Zadávací katedra: **Katedra teorie práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Neziskový sektor
3. Role neziskového sektoru a NNO v ČR
4. Členění neziskového sektoru
5. Základní charakteristika neziskových organizací
6. Právní úprava neziskového sektoru
7. Příspěvková organizace
8. Financování příspěvkových organizací
9. Kontrola příspěvkových organizací
10. Praha 12
11. Závěr

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. 2.aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007, ISBN 978-80-86929-25-5.
- MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, Růžena. Příspěvkové organizace. V Olomouci: Anag, spol. s.r.o.,2011. s.67. ISBN 978-80-7263-675-4
- - BOUKAL, Petr. Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe). V Praze: Oeconomica, 2009.s.10., 11. ISBN isbn978-80-245-1650-9.
- FRÍČ, Pavol. Neziskový sektor v ČR: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-04-1.
- TŮMA, Oldřich, Počátky neziskového sektoru v Českých zemích. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; DEVEROVÁ, Lenka, a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-445-2. S. 487–488.
- SVOBODOVÁ, Jaroslava. *Hospodaření a vedení účetnictví příspěvkových organizací v ukázkách a příkladech*. Olomouc: ANAG, [2021]. Účetnictví (ANAG). ISBN 978-80-7554-313-4.
- MÁČE, Miroslav. Účetnictví pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace a organizační složky státu: aplikace v příkladech. Praha: Grada, 2012. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-3637-2. str. 177
-

Příspěvkové organizace 2012-2013. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. xix, Meritum. ISBN 978-80-7357-736-0

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jan Lego, Ph.D.

Katedra teorie práva

Datum zadání bakalářské práce:

20. března 2022

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2023

L.S.

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Cvrček, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. března 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma, „Příspěvková organizace“ zpracovala zcela samostatně a že jsem prameny, z nichž jsem pro účely své práce čerpala, řádně označila, a to způsobem obvyklým pro vědeckou práci.

Plzeň, 31. března 2023

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Janu Legovi, Ph.D. za jeho odborné vedení mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za jeho cenné rady, vstřícnost a vřelou ochotu konzultovat se mou tuto práci, ačkoli nebyl jejím vedoucím.

Obsah

Anotace	8
Klíčová slova	8
Key words	8
Annotation	8
Úvod	1
1. NEZISKOVÝ SEKTOR.....	3
1.1. Základy teorie neziskových organizací.....	6
1.1.1. Teorie vládních a tržních selhání	6
1.1.2. Teorie informační asymetrie.....	7
1.1.3. Teorie státu blahobytu.....	7
1.1.4. Teorie vzájemné závislosti.....	8
2. ROLE NEZISKOVÉHO SEKTORU A NNO V ČR	9
2.1. Historický vývoj NNO	9
2.2. Historický vývoj NNO v ČR	9
2.3. Aktuální vývoj neziskového sektoru.....	12
Právní formy NO	13
3. ČLENĚNÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU	13
3.1. Členění národního hospodářství podle Pestoffa.....	15
4. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ.....	19
4.1. Kritérium zakladatele.....	20
4.2. Kritérium globálního charakteru poslání	20
4.3. Kritérium právně organizační normy.....	21
4.4. Kritérium financování	21
4.5. Kritérium charakteristiky realizovaných činností	22
4.1.1. Typologie neziskových organizací.....	25
5. PRÁVNÍ ÚPRAVA NEZISKOVÉHO SEKTORU.....	26
6. PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE.....	33
6.1. Právní úprava příspěvkových organizací	33
6.2. Způsob dělení příspěvkových organizací.....	34
6.2.1. Státní příspěvkové organizace	35
6.2.2. Příspěvkové organizace ÚSC.....	37
6.2.2.1. Subjekty příspěvkové organizace ÚSC.....	39
6.2.2.2. Statutární orgán.....	39
6.2.2.3. Zaměstnanci	39
6.2.2.4. Majetek příspěvkové organizace ÚSC.....	40

6.2.2.5.	Zánik příspěvkové organizace ÚSC.....	41
7.	FINANCOVÁNÍ PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ	42
7.1.	Rozpočet příspěvkových organizací	42
8.	KONTROLA PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ	44
8.1.	Vnitřní kontrolní systém	46
8.1.1.	Schéma finančního řízení u příspěvkové organizace	47
	Rozpočtované výnosy/příjmy	47
	Rozpočtované náklady/výdaje	47
9.	PRAHA 12	48
9.1.	Historie regionu	48
9.2.	Praha 12 v současnosti	49
9.3.	Orgány městské části Praha 12	50
9.3.1.	Zastupitelstvo MČ.....	50
9.3.2.	Rada MČ	51
9.3.3.	Výbory zastupitelstva.....	51
9.3.4.	Komise Rady MČ	52
9.4.	Organizace městské části Praha 12	52
9.4.1.	Kulturní centrum „12“, příspěvková organizace.....	53
9.4.2.	Husova knihovna v Modřanech, příspěvková organizace.....	54
	ZÁVĚR	56
	Resumé	57
	Seznam použité literatury	58
	Literární zdroje	58
	Právní předpisy	58
	Internetové zdroje	59
	Jiné zdroje	60
	SEZNAMY	60
	Seznam obrázků	60
	Seznam tabulek	61
	Seznam použitých zkratk	61

Anotace

Bakalářská práce „Příspěvková organizace“. Cílem mé bakalářské práce je seznámit její čtenáře s problematikou neziskového sektoru, jeho významu pro občany České republiky. Dále osvětlit pojem příspěvková organizace, vymezit problematiku financování a kontroly těchto organizací. V neposlední řadě také rozklíčovat problematiku příspěvkových organizací základních územně samosprávných celků a demonstrovat jejich fungování ve společnosti na konkrétních příkladech.

Klíčová slova

Neziskový sektor, nestátní nezisková organizace, příspěvková organizace, územní samosprávný celek, obec, kraj, zřizovatel, financování, majetek, kontrola

Key words

Nonprofit sector, non-governmental non-profit organization, state-funded institution, territorial self-governing unit, municipality, region, founder, financing, property, control

Annotation

Bachelor thesis "Contributory organization". The aim of my bachelor thesis is to introduce its readers to the issue of the non-profit sector, its importance for the citizens of the Czech Republic. Furthermore, I would like to explain the concept of contributory organization, define the issues of financing and control of these organizations. Last but not least, I also want to clarify the issue of contributory organizations of basic territorial self-government units and demonstrate their functioning in the society on concrete examples.

Úvod

Téma bakalářské práce s nesoucí název „příspěvková organizace jsem si vybrala z důvodu absolvování povinně volitelného předmětu Právní úprava neziskového sektoru, jež vyučuje Mgr. Jan Lego Ph.D., na katedře veřejné správy Západočeské univerzity v Plzni. Problematika neziskového sektoru mě díky jeho výkladu na tolik zaujala, že jsem se rozhodla, zasvětit psaní své bakalářské práce právě tomuto tématu.

Ačkoli je problematika neziskového sektoru velmi obsáhlá, rozhodla jsem se jít cestou spíše obecnější, tedy vymezit problematiku neziskového sektoru jako celku.

V první části práce se zaměřím na vymezení pojmu neziskový sektor. Nejprve se zaměřím na teorie, které vedly k myšlenkám vzniku neziskového sektoru.

V druhé části se budu věnovat tomu, jak neziskový sektor na základě těchto teorií vznikl, jakým vývojem si z pohledu historického prošel, historií neziskového sektoru se budu také zabývat i v následujícím podtématu, jež je orientováno na vývoj neziskového sektoru na území České republiky a jeho roli napříč stoletími v jednotlivých společnostech.

Třetí část práce bude věnována rozčlenění neziskového sektoru do základních oblastí z pohledu národního hospodářství, tedy na ziskový (tržní) a neziskový (netržní) sektor rozčleněný na veřejný a soukromý sektor a sektor domácností. Pro zjednodušení problematiky dělení neziskového sektoru z pohledu národního hospodářství ještě uvedu příklad dělení neziskového sektoru podle Pestoffova trojúhelníku.

Čtvrtá část práce bude věnována základním charakteristikám neziskových organizací, jejich původu a právního vymezení z pohledu českého právního řádu. Rozklíčuji systematizaci organizací neziskového sektoru podle znaků a kritérií, jež musí splňovat, aby se dalo hovořit o určitém typu organizace, nesoucí název, jež ji právní úprava přiznává. Strukturu neziskových organizací pak v této kapitole uzavřu formou tabulky, jež jednotlivé typy organizací shrnuje na základě jejich hlavních činností ve společnosti.

V páté části práce se zaměřím na právní úpravu neziskového sektoru v České republice, především pak novele občanského zákoníku, která přinesla řadu změn ve fungování neziskových organizací a ukotvila podmínky pro ty, které nově vznikají. Tuto část pak zakončím aktuální zněním právní úpravy neziskových organizací, jež jsou zakládány podle platného právního řádu České republiky.

Šestá, a tedy předposlední část práce, je zaměřena na jeden ze subjektů neziskového sektoru, a to ony příspěvkové organizace, jak již napovídá samotný název práce. V této části jsem se zaměřila na vysvětlení pojmu příspěvková organizace, právní úpravu a způsob dělení příspěvkových organizací. Další část kapitoly o příspěvkových organizacích bude věnována problematice příspěvkových organizací územně samosprávných celků, konkrétně pak příspěvkovým organizacím, jejichž zakladatel jsou základní územně samosprávné celky, tedy obce.

V sedmé části práce se poté vrátím zpět k obecné problematice financování neziskových organizací, na kterou volně naváží částí osmou, jež se bude věnovat kontrole hospodaření neziskových organizací.

V poslední, tedy deváté části práce se budu věnovat konkrétním příspěvkovým organizacím, jež mi jsou svou povahou blízké, neboť se nacházejí v okolí mého bydliště.

1. NEZISKOVÝ SEKTOR

V odvětví veřejného práva, jak bývá zvykem, má každý termín svou definici. Pokud bychom ale hledali definici neziskového sektoru, pak v právním řádu České republiky ji nenajdeme. Tento pojem je tedy zákonodárci nepřesně vnímán a právní úprava se mu věnuje jen ojediněle, přesto je tento pojem velmi rozšířený a v myslích občanů vžitý. Tento pojem je tak nepřesně překládán z amerického právního výrazu „no-profit“, resp. „not-for-profit“, kdy předpona „non“ je vyjádřením významu „jiný než“, čemuž odpovídá i z druhý amerických výrazů „not-for-profit“, tedy ve smyslu nikoliv za účelem zisku.¹

Neziskový sektor se vyznačuje svou pestrostí a obsáhlostí, a dokonce ani široká veřejnost si neuvědomuje, jeho důležitost pro lidskou společnost. Mezi oblastmi zájmu neziskového sektoru spadá rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv či jiných humanitních hodnot. Dále také ochrana přírodního bohatství, kulturních památek a tradic. Mezi oblastmi zájmu neziskového sektoru nepochybně také patří podpora vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu, neboť právě tyto hodnoty vedou ke kultivovanější a zdravější společnosti.²

Nutno upozornit, že v řada publikací označuje neziskový sektor různě. Používají se pojmenování jako „třetí“, „nevládní“, „občanský“ či „nevýdělečný“.

Do neziskového sektoru řadíme ty subjekty, jejichž hlavním výstupem není zisk, nýbrž naplnění potřeb a cílů společnosti, což znamená, že jejich zřízení bylo zamýšleno k plnění takových obecně prospěšných činností, na které stát nemá dostatečné finanční prostředky k jejich uspokojení.

Jiná z „definic“, jak chápat pojem neziskový sektor ho popisuje jako formální sektor mezi státem a trhem jako oblast působení soukromých organizací zaměřených na jiné cíle, než je dosahování zisku, kdy trhem rozumíme společnost, která má své potřeby na straně jedné a stát, který nedisponuje takovou škálou prostředků, které by vedly k uspokojení všech potřeb, které si společnost vyžaduje.³

¹ [online]. ENVI WEB CZ [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>

² [online]. CEED CZ [cit. 10.11.2022]. Dostupné z: http://www.ceed.cz/podnikani/14_ziskovy_a_neziskovy_sektor.htm

³ [online]. VLADA CZ [cit. 10.11.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/zakladni-informace-767>

Neziskovým sektorem se také zabýval D. R. Young, který jej definoval jako: „Organizaci můžeme chápat jako veřejně prospěšnou, když jí příslušné právní normy neumožňují fungovat v ekonomických procesech s běžnou úrovní tvorby zisku jako základním cílem organizace.“⁴

Jiná definice může vycházet například z cílů a zaměření činnosti neziskové organizace. Tomu se věnuje definice W. Hasitschka., podle nějž: „Veřejně prospěšné organizace jsou takové organizace, jejichž základním cílem je realizace zboží a služeb nebo realizace transferu.“⁵

Neziskový sektor spadá do oblasti veřejného práva a zájmu státu, tudíž zcela očividně nelze vyloučit jednotlivce z jejich spotřeby. V tomto případě tedy hovoříme o veřejných statcích, které získávají příslušníci určité společnosti bez přímé protihodnoty.⁶ Rozsah a druhy jednotlivých statků se liší individuálně dle možností ekonomik jednotlivých společností.⁷

To, že tyto organizace a instituce řadíme mezi neziskové, neznamená, že nemohou podnikat, podnikání mohou provozovat jako vedlejší neboli doplňkovou činnost, kterou využijí ke svému rozvoji a výrazně lepšímu plnění potřeb a cílů společnosti.

Neziskový sektor lze také vnímat jakýsi soubor institucí a organizací, které existují vně státních struktur, avšak slouží v zásadě veřejným zájmům, na rozdíl od zájmů soukromých. Pro identifikaci organizací, které se v tomto prostoru nacházejí, lze využít mezinárodně sdílené definice, tzv. strukturálně-operacionální definici⁸, která pracuje s vymezením základních charakteristik a vlastností zmíněných subjektů.

Charakteristickými znaky podle amerického specialisty na neziskový sektor L.M. Salamona jsou:

1. Organizovanost

Nestátní neziskové organizace jsou do určité míry institucionalizovány, tzn. formální náležitosti – formálně zřízeny jako právnická osoba, případně se vyznačují stálou organizační strukturou.

⁴ [online]. NNO podle D. R. Younga. [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>

⁵ [online]. NNO podle W. Hasitschka. [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>

⁶ Protihodnotou rozumíme to, že za ně neplatí, nebo platí jen minimální tržní cenu

⁷ [online]. CEEDCZ [cit. 10.11.2022]. Dostupné z: http://www.ceed.cz/podnikani/14_ziskovy_a_neziskovy_sektor.htm

⁸ strukturálně-operacionální definice podle Lestera M. Salamona. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>

2. Soukromoprávní povaha

Nestátní neziskové organizace jsou institučně a konstitučně odděleny od státního aparátu. Nestátní neziskové organizace nejsou řízeny ani orgány státní správy, ve kterých by převládali státní úředníci, nemohou mít tedy vyšší podíl podpory ze strany státu. Ve vedení takových organizací nesmí stát státní úředníci. Rozhodujícím faktem NNO je to, že jejich základní struktura je soukromoprávní povahy.

3. Nerozdělují zisk

Organizacím tohoto typu je zakázáno hromadit a přerozdělovat takové finanční zisky, které vznikly z činností organizace a skupinou vlastníků či vedení organizace. Neziskovým organizacím je dovoleno vytvářet zisk pouze za účelem rozvoje jejich činnostmi, které vedou k podpoře charitativních účelů.

4. Samosprávnost

NNO jsou vybaveny vlastními interními směrnicemi, strukturami, pomocí kterých si zajišťují vlastní kontrolu svých činností, bez zásahů ze strany státu.

5. Dobrovolnost

Charakteristické pro neziskové organizace je také dobrovolnost, kdy NNO využívají především práce svých dobrovolníků (podpora dobrovolnickými dary, činnost dobrovolníků, dobrovolnictví v řídicích orgánech), kteří za vykonanou práci obvykle nedostávají žádné finanční ohodnocení. Dobrovolnost také znamená nepovinnou povahu členství v organizacích nebo spolupráce s nimi.

6. Veřejně prospěšné

Nestátní neziskové organizace slouží k zájmu veřejné (obecné) povahy, včetně plnění zájmů svých členů. Přispívají k plnění potřeb veřejného blaha.⁹

⁹ [online]. ENVIWEB [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>

Mezi takto institucionalizované organizace, které splňují výše popsaná kritéria řadíme soukromoprávní organizace upravené občanským zákoníkem, jimiž jsou spolky, pobočné spolky, nadace, dále organizace, jež jsou upraveny zvláštními právními předpisy, konkrétně obecně prospěšné společnosti, evidované církevní právnické osoby a školské právnické osoby.¹⁰

Jak již bylo naznačeno, neziskový sektor disponuje širokou škálou organizačních forem a činností, jeho rozmanitost a variabilita ho činí těžko uchopitelným, neboť možností, jak jej chápat, je nespočet.

1.1. Základy teorie neziskových organizací

Pro opodstatnění existence neziskového sektoru a pochopení podstaty neziskových organizací je nutné zmínit i některé nejvýznamnější teorie neziskového sektoru.

1.1.1. Teorie vládních a tržních selhání

Tato teorie může být nazývána také teorií veřejných statků, protože právě s nimi souvisí. Tato přístup je spojován se jménem Burta Weisbroda, pro nějž byl právě onen veřejný statek klíčovým pojmem. Tato teorie pracuje s demokratickým politickým systémem, kdy podstatou tohoto systému je, že se vláda snaží vyhovět většině, tedy většinovým potřebám společnosti, což ale způsobí, že potřeby menšin budou neuspokojeny. Toto lze nazvat selháním státu, kdy trh selhává v poskytování určitého typu statku. Vznikne tedy „prostor“ pro vznik neziskových organizací, které pomohou zabezpečit uspokojování těch potřeb, na které nemá stát dostatečné prostředky.¹¹

Tato teorie také zdůrazňuje důležitost nezávislosti neziskového sektoru na státu, aby mohl být plně funkční a sloužit jako kontrolní mechanismus nad vládou a jejími rozhodnutími. Neziskové organizace tak mohou být nejenom poskytovateli veřejných statků, ale také hlasem menšin a zastánci různých zájmů a názorů v rámci demokratického procesu. Tato teorie také zdůrazňuje význam dobrovolnictví

¹⁰ [online]. VLÁDA CZ [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rmno/dokumenty/Strategie_NNO_2021_2030.pdf

¹¹ REKTOŘÍK a kol.: Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. strana 28. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

a aktivní účasti občanů v neziskovém sektoru, aby byl tento sektor co nejefektivnější a zastupoval co nejvíce různých zájmů společnosti.

1.1.2. Teorie informační asymetrie

Tato teorie se nazývá teorie neziskových organizací jako zdroje důvěry. Jak již název naznačuje, podstatou této teorie je důvěra, kterou spotřebitelé mají vůči neziskovým organizacím, a to kvůli jejich neziskovému charakteru.

Základem této důvěry je fakt, že neziskové organizace nejsou motivovány primárně ziskem, ale spíše uspokojováním potřeb svých spotřebitelů.

Tato teorie vychází z předpokladu, že spotřebitelé mají omezené informace o kvalitě a bezpečnosti statků a služeb, které nakupují, a nejsou schopni jednoduše posoudit, který dodavatel je nejlepší. Neziskové organizace tak slouží jako zdroj důvěry, neboť jsou vnímány jako nezávislí a schopni poskytovat informace o kvalitě a bezpečnosti produktů a služeb.

V této teorii je neziskový sektor tedy chápán jako alternativa k oběma hlavním sektorům ekonomiky – sektoru ziskovému a státnímu sektoru. Neziskové organizace jsou schopny poskytovat služby a řešit problémy tam, kde sektory ziskové a státní selhávají, a přitom jsou schopny získávat důvěru a podporu od svých spotřebitelů a podporovatelů.¹²

1.1.3. Teorie státu blahobytu

Teorie státu blahobytu se týká role státu v poskytování v zajišťování sociálních a ekonomických výhod pro občany. Jednou z hlavních myšlenek této teorie je, že stát má povinnost zajistit, aby každý jeho občan měl přístup k základním sociálním a ekonomickým službám, jako je zdravotní péče, vzdělání, bydlení a příjem. V rámci této teorie se stát snaží maximálně snižovat sociální nerovnosti společnosti a zajistit, aby se každému jednotlivci dostalo stejných možností a příležitostí, vedoucích ke kvalitnímu životu.

Je důležité si uvědomit, že teorie státu blahobytu neznamená, že by neziskový sektor měl být pouze zbytkovým činitelem. Naopak, neziskový sektor má podle této teorie důležitou roli v poskytování sociálních služeb a řešení sociálních problémů. Stát má odpovědnost zajistit, aby každý občan měl přístup ke

¹² Rektořík, kol., tamtéž, str. 29

zdravotní péči, vzdělání a dalším základním službám, ale neziskové organizace mohou hrát klíčovou roli v poskytování těchto služeb.

Zároveň ale platí, že trh a soukromý sektor mají také svou roli v hospodářském rozvoji a zajišťování potřeb společnosti. Neziskové organizace by měly spolupracovat se státem a soukromým sektorem, aby poskytovaly služby a řešily problémy v oblastech, kde tyto sektory nejsou schopny plnit svou roli.

Nicméně nelze říct, že by teorie státu blahobytu znamenala, že neziskové organizace mají pouze periferní roli v řešení sociálních problémů a že by třetí sektor měl postupně upadat. Neziskové organizace mohou být úspěšné v řešení problémů, které stát a trh nejsou schopny řešit, a mohou také hrát roli v prosazování změn a vytváření lepšího prostředí pro občany.¹³

1.1.4. Teorie vzájemné závislosti

Poslední teorie, která zde bude zmíněna, je teorie zabývající se vzájemnou závislostí mezi státem a neziskovým sektorem. Teorie vzájemné závislosti (interdependence) popisuje vztah mezi neziskovými organizacemi (NNO) a ostatními aktéry společnosti, jako jsou vlády, podniky, jednotlivci a další organizace. Tato teorie se zaměřuje na to, jak NNO vzájemně spolupracují s ostatními aktéry a jak jsou na nich závislé a jakým způsobem je ovlivňují.

Podle této teorie jsou NNO závislé na vládách jednotlivých států, protože právě vlády mají kontrolu nad politickým rozhodováním, poskytováním finanční podpory a dalších zdrojů pro NNO. Zároveň vlády závisí na NNO, neboť NNO mohou poskytovat takové služby a řešení problémů, kterým se vlády věnovat nemohou nebo pro jejich řešení nemají dostatek prostředků.

Vzájemná závislost mezi NNO a ostatními aktéry společnosti má tedy významný vliv na společenské změny a vývoj. Tato teorie podporuje spolupráci mezi oběma stranami a napomáhá k vytváření smluvních vztahů a důvěry pro řešení společenských problémů.¹⁴

¹³ Rektořík, kol., tamtéž, str. 29

¹⁴ Rektořík, kol., tamtéž, str. 29

2. ROLE NEZISKOVÉHO SEKTORU A NNO V ČR

2.1. Historický vývoj NNO

Historický vývoj neziskových organizací má kořeny hluboko v minulosti. K většímu sdružování lidí docházelo již v období středověku. Existují příklady neziskových organizací z římského období, jako například kolegia (coetus) a bratrstva (collegia), které sloužily k různým účelům, včetně podpory lidí v nouzi a organizování veřejných her. Některá literatura dokonce uvádí, že vznik prvních nadací, tzv. fundací, se datuje do dob starého Říma z období 100 let př.n.l.

V evropském středověku se rozvíjely neziskové organizace jako cechy, které měly za cíl ochranu práv a zájmů svých členů a zlepšení kvality jejich řemesel. Kromě toho vznikaly i různé náboženské řády, které se věnovaly charitě, vzdělání a dalším účelům (Boukal, 2003).

2.2. Historický vývoj NNO v ČR

Historie sdružování na území ČR byla vždy bohatá, což bylo dáno nejen silným sociálním cítěním obyvatel, ale i významnou rolí, kterou spolky hrály v dobách národnostního a politického útlaku.

Nesvoboda, absolutistické a komunistické režimy se snažily za každou cenu svobodu sdružování tvrdě potlačit, neboť právě vzrůstající občanská iniciativa byla symbolem liberalizace, a tedy i změnou politického systému. Řada vůdčích osobností a politických uskupení vznikala právě v takové prostředí vznikala, kdy z původně anti politických aktivit, se staly aktivity plné nenávisti a odporu, které se snažily rozbít režim nesvobody.¹⁵

Na území ČR má své kořeny v křesťanské filozofii, která zastávala ideologii lásky k bližnímu svému. Podstatou této ideologie byla zejména péče o chudé, sirotky, staré lidi a zdravotně postižené. Církev o nemocné či chudé pečovala v sirotčincích, nalezcích či hospitálech (špitálech). Za velmi významné osobnosti této doby byly

¹⁵ REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. Str. 32,33. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

sv. Anežka Česká, sv. Ludmila a sv. Zdislava, které se považují české patronky nemocných, chudých a trpících.¹⁶

Již ve 13. století vznikaly na našem území první nadace a spolky, které se zaměřovaly na podporu církví a duchovního vzdělávání. S příchodem husitů nastalo oslabení postavení katolické církve. To zapříčilo posílení vlivu městského stavu a vznik tzv. řemeslných cechů. Členství v těchto „organizacích“ bylo povinné a jejich cílem bylo hájit a ochraňovat práva svých členů.¹⁷

Století 16. je spojeno se vznikem místních literárních bratrstev, jež byla podporována sbírkami občanů, jejichž zájmem byl rozvoj vzdělání a kultury. Cílem těchto spolků byl rozvoj oblastí kultury, filozofie, etiky, vzdělanosti občanů, školství či renesančního stylu života. Mezi jeho zájmy patřila i úcta k Bohu, šíření ctnosti a dobrých mravů nebo rozvoj mezilidských vztahů v duchu humanistické filozofie a morálky. V této době vznikl například Pražský Sokol.

V období rekatolizace podporované Habsburky, získala církev opět na moci a vlivem renesančních a humanitních myšlenek docházelo k upevňování státního aparátu a centralizaci moci. V období vlády Josefa II. byla problematika sociální péče zela v rukou panovníka, docházelo k rušení klášterů a konfiskace jejich majetku, který byl rozdělen charitám a nadacím za účelem humanitární pomoci. Nadace spadaly pod dohled státu.¹⁸

Obdobím bohatým pro rozvoj spolkové činnosti bylo v české historii 19. století. V období národního obrození vznikla řada vlasteneckých spolků na podporu umění, kultury, vědy a vzdělání, některé z nich existují i dodnes.¹⁹ „V sedmdesátých letech už existovalo více než 3000 různých spolků, v devadesátých letech přes 10 000 a jejich počet později ještě rostl.“²⁰

Charitativní a spolkovou činnost upravoval říšský zákon o spolcích z roku 1867. Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 se otevřely dveře

¹⁶ BOUKAL, Petr. Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe). V Praze: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1650-9.

¹⁷ Zde bych upozornila na výraznou podobnost s NNO dnešního typu, kdy ovšem členství v nich, není na rozdíl od těch historických podmíněno

¹⁸ FRÍČ, Pavol. Neziskový sektor v ČR: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-04-1.

¹⁹ Již zmiňovaný Sokol, Hlávková nadace nebo spolek Mánes

²⁰ TŮMA, Oldřich. Počátky neziskového sektoru v Českých zemích. Str. 7. In: Oldřich Tůma, Miroslav Vaněk, Pavel Dostál, Historie neziskového sektoru v Českých zemích. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.

svobodným činnostem různých dobrovolných a soukromých organizací v oblasti sociální a zdravotní péče, kultury, vzdělání, péče o děti a mládež či charitativních spolků.

Neziskové organizace byly v období první republiky zřizovány na základě spolkového práva a zahrnovaly celou škálu organizačních forem. Od soukromých až přes národnostní.²¹

Nově vzniklé neziskové organizace vynikaly zejména svou strukturovaností. To znamenalo, že se postupně rozštěpily na sítě malých organizací a poboček od okresních, přes zemské až po národní centrály. „Období první republiky zvýraznilo zaměření NO zejména na sociální problémy, ochranu veřejného zdraví, dětí, mládeže a problém chudoby.“ Zároveň i nadále pokračovala činnost v oblasti osvěty, vzdělávání a kultury, která zejména v malých městech a obcích představovala jádro společenského života, sdružování a zábavy.“²²

V 30. letech bylo na území ČSR registrováno více než 5140 spolků a 1540 ústavů a zařízení v oblasti sociální péče, které byly současně v majetku soukromých neziskových organizací, jež se podílely 26 % na celkových nákladech na sociální a humanitární péči.²³

Do vývoje neziskových organizací zasáhla německá okupace v roce 1939, druhá sv. válka a následné vyhlášení protektorátního zřízení, jež jejich rozmach podstatně omezilo a jejich činnost byla povolena jen v rámci Národního souručenství a pro mládež v rámci Kuratoria. Po válce s obnovováním demokratické společnosti došlo ke krátkému období revitalizace občanského sdružování a NO se znovu dostaly do popředí společnosti, obnovilo se přes 10 000 spolků,²⁴ nicméně toto období bylo i obdobím, jež zlikvidovalo (přišly o svou svobodu) některé významné NO.²⁵

Nic se na tom nezměnilo ani v následujícím období, které následovalo po roce 1948, kdy tradice spolkové činnosti z let 1945-1948 byla násilně přerušena, zredukována a zcela podřízena stranickému (KSČ) vedení. Soukromé neziskové organizace poskytující veřejně prospěšné služby byly nahrazeny organizacemi státními, nad kterými dozorovaly místní, regionální a resortně příslušné výbory komunistické

²¹ Např. Zemské a Okresní péče o mládež, Československý červený kříž nebo Masarykova liga TBC

²² Oldřich Tůma, tamtéž, str. 9.

²³ REKTOŘÍK, Jaroslav, tamtéž, str. 33

²⁴ Oldřich Tůma, tamtéž, str. 13.

²⁵ NO Sokol, Svaz brannosti. Jednotný svaz českých zemědělců

strany. Aby kontrola na těchto organizacemi byla opravdu „totální“, musel být každý předseda (výjimečně místopředseda) takové organizace členem komunistické strany – toto pak zajistilo naprostou kontrolu nad informacemi, které s v těchto organizacích šířily. Komunistický režim dokázal udržet tento stav až do poloviny šedesátých let, kdy se režim začal postupně uvolňovat. Každá doba má ale i své záblesky světla a naděje, a i v těchto dobách vznikaly v nesvobodném Československu seskupení ve formě občanských iniciativ mimo organizace Národní fronty, jež se zaměřovaly na občanskou svobodu, dodržování lidských práv či ochranu životního prostředí, jež bylo vlivem vojenské činnosti velmi zdecimováno. V tomto období také vzrostl zájem občanů o podílení se na věcích veřejných, bylo obnoveno několik významných NO (Junák, Sokol), byly též zakládány sbírky a sbírkové akce (Konto SOS) a vznikaly nové politické organizace (KAN, Klub 231) reagující na postupný vývoj státního režimu. Tyto snahy o mírnější a uvolněnější režim vyvrcholily pokusem o státní reformu známým jako Pražské jaro 1968.²⁶

Tento vývoj byl přerušen obdobím „normalizace“, kdy se poměry neziskového sektoru vrátily před rok 1960. I v této době probíhaly projevy nesouhlasu a občanské aktivity v pokusu o zmírnění státního dozoru, ovšem i ty byly násilně potlačeny. Situace se začala lepší až v osmdesátých letech 20. století, kdy se aktivity občanských státem nepovolených sdružení rozšířily do všech oblastí společenského života. Po „sametové revoluci“ v roce 1989 následovalo zřízení velkého počtu organizací neziskového sektoru v souvislosti s oživením občanských svobod a práva na sdružování v nich. Liberalizace poměrů neziskového sektoru stvrdil nově přijatý zákon o sdružování občanů v roce 1990.²⁷

2.3. Aktuální vývoj neziskového sektoru

Dnes existuje na celém světě mnoho různých typů neziskových organizací, které se věnují širokému spektru činností. Mezi nejvýznamnější z nich patří například organizace zabývající se ochranou lidských práv, zdravotnictvím, životním prostředím, rozvojem vzdělání a dalšími oblastmi. Neziskové organizace jsou důležitým prvkem v moderní společnosti a přispívají ke zlepšení života mnoha lidí.

²⁶ REKTOŘÍK, Jaroslav, tamtéž, str. 34

²⁷ FRÍČ, Pavol, tamtéž, str. 12

Právní formy NO

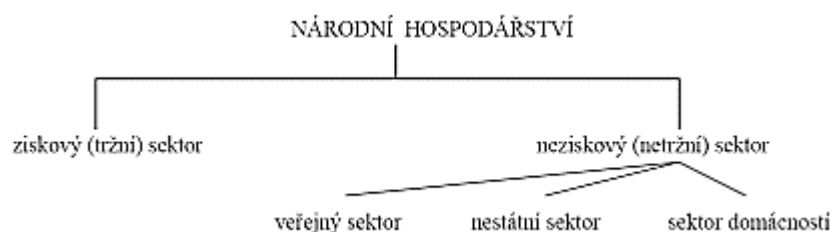
Po přijetí zákona o sdružování občanů v organizacích neziskového sektoru následovalo přijímání zákonů týkajících se právní úpravy politických stran a církví. V roce 1991 byl přijat zákon č. 424/1991 Sb. Zákon o sdružování v politických stranách a politických hnutích. Působení církví upravil zákon č. 308/1991 Sb. Zákon o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností a zákon č. 161/1992 Sb. Zákon České národní rady o registraci církví a náboženských společností přijatý v roce 1992. Další zákony, které upravovaly fungování jednotlivých forem neziskových organizací přišly až v polovině devadesátých let, v roce 1995 byl vydán zákon č. 248/1995 Sb. Zákon o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, v roce 1997 pak zákon č. 227/1997 Sb. Zákon o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech).²⁸

3. ČLENĚNÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU

Pro pochopení problematiky neziskového sektoru, proč a jak neziskové organizace fungují, je důležité vymezit prostor, který je jim určen v rámci národního hospodářství určen. Tedy vymezit hranice, ve kterých mnou tyto organizace plnit své poslání ve vztahu k občanské společnosti. Hospodaření určité země, a tedy i konkrétní sektory se liší podle charakteru spotřebovávaných statků a služeb.²⁹

²⁸ FRIČ, Pavol, tamtéž, str. 13

²⁹ REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. str. 132., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

Obr. 1 Členění národního hospodářství podle principu financování

Ziskový (tržní) sektor je ta část národního hospodářství, která je financována z prostředků získaných subjekty ziskového sektoru z prodeje statků, které buď produkují, nebo distribuují, a to za tržní cenu, která se na trhu vytváří na základě vztahů nabídky a poptávky. Cílovou funkcí ziskového sektoru, a tudíž i organizací, které v jeho rámci fungují, je zisk, tyto organizace označujeme jako podniky.

Neziskový (netržní) sektor je ta část národního hospodářství, ve které subjekty v ní vystupující za účelem produkce veřejných statků, získávají prostředky pro svoji činnost formou přerozdělovacích procesů, jejichž principy jsou podrobněji ukotveny a zkoumány prostřednictvím veřejných financí. Cílovou funkcí neziskového sektoru není zisk finančního charakteru, ale dosažení užitku, jež má podobu veřejné služby. *V této skutečnosti spočívá základní ekonomické specifikum neziskových organizací, které s sebou nese řadu předností, ale i řadu problémů, jak je dále v textu pojednáváno.*

Neziskový (netržní) sektor rozčleňujeme na:

- neziskový veřejný sektor
- neziskový soukromý sektor
- sektor domácností³⁰

³⁰ REKTOŘÍK, Jaroslav, tamtéž, str. 14

Neziskový soukromý sektor, jakožto třetí část národního hospodářství, je financována ze soukromých finančních prostředků, soukromými subjekty, tedy fyzickými či právnickými osobami, jež mají na financování těchto organizací svůj vlastní zájem. Smyslem těchto finančních prostředků je nepřímá kontrola produkce a distribuce výrobků, do nichž je subjekt finančních prostředků zainteresován. Tento subjekt ovšem neočekává, že by jím poskytnutý vklad přinesl zamýšlený zisk. Příspěvek z veřejných financí není u těchto organizací vyloučen. Nestátní nezisková organizace, někdy též označována jako nevládní nezisková organizace, dále jen „NNO“, není v České republice oficiálním právním termínem ani právní formou, ale jedná se o termín ustálený ve společensko-ekonomických textech. Jedná se o organizace, které nejsou zřizovány státem, o organizace do jisté míry na státu nezávislé.

Formy NNO v České republice:

- Nadace a nadační fondy
- Spolky a pobočné spolky
- Účelové zařízení církví
- Obecně prospěšné společnosti
- Ústavy

Sektor domácí, který toto rozdělení uzavírá, má v rámci národního hospodářství významnou a nezaměnitelnou funkci v praxi řízení neziskových organizací. Význam tohoto sektoru je klíčový pro formování občanské společnosti, jejíž kvalita má dopad (zpětnou působnost) na kvalitu těchto organizací.³¹

3.1. Členění národního hospodářství podle Pestoffa

Pro zjednodušení představy rozdělení národního hospodářství do výše uvedených čtyř sektorů je švédský ekonom Victor A. Pestoff, který se touto problematikou zabýval, rozdělil do plochy trojúhelníku. V trojúhelníku jsou postupně ve třech fázích zakreslovány základní bloky NH, které následně vytváří ony čtyři sektory. Výhodou tohoto uspořádání je, že z konečné podoby trojúhelníku se dají vyčíst

³¹ REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. str. 14. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

základní charakteristiky organizací, které v jednotlivých sektorech NH působí, uvádí Rektořík a kol. (2007, strana 14), viz obrázek pod textem.

Obr. 2: Sektorové vymezení neziskového sektoru podle Pestoffa³²

Velikost jednotlivých segmentů má ve své podstatě jen demonstrativní význam, neboť přesné určení velikosti ploch je závislé na dostupnosti statistických údajů³³ dané země.

V. A. Pestoff pracuje při dělení NH do plochy trojúhelníku se třemi kritérii:

- Kritérium vlastnictví – veřejný sektor vs. soukromý sektor – orientuje se na to, kým byla organizace založena, kým je vlastněna a kdo ji spravuje.
- Kritérium financování provozu a rozvoje – ziskový a neziskový sektor – za jakým účelem byla organizace zřízena.
- Míra formalizace – formální vs. neformální sektor rozlišuje, zda se jedná o právnickou osobu či nikoliv.

Na ploše trojúhelníku lze pozorovat vznik jednotlivých částí, soukromý ziskový sektor (první sektor – tržní), neziskový veřejný sektor (druhý, netržní) a neziskový sektor domácností (druhý sektor). Pro vymezení druhého sektoru jsou charakteristické neformální vztahy (rodinné, sousedské či občanské komunity) bez legislativního rámce. V poslední fázi, která je konglomerátem tří předchozích dochází k vymezení prostoru pro vznik soukromého neziskového sektoru, který též

³² Rektořík a kol.: Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. strana 16. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

³³ Úroveň zaměstnanosti, vzdělanosti, či podíl jednotlivých sektorů na celkovém HDP země aj.; tyto informace jsou v České republice dostupné na stránkách Českého statistického úřadu

nazýváme sektorem nevládních neziskových organizací nebo třetím sektorem. Konečná podoba trojúhelníkového zobrazení národního hospodářství je dle Pestoffa (2007) doplněna zónami, ve kterých se jednotlivé aktivity a dílčí poslání konkrétních organizací působících ve vymezených prostorech, překrývají. Z hlediska grafického znázornění Pestoffova trojúhelníku se jedná o jednotlivé řezy, které vznikají na pomezí těchto hledisek. Hranice mezi sektory nejsou vždy výlučné, ale spíše vágní, což v praxi způsobuje, že dochází k jejich vzájemnému ovlivňování či dokonce prolínání. Organizace tohoto typu nazýváme organizacemi hraničními nebo smíšenými.

Příkladem hraniční organizace může být penzijní fond, který funguje na principech obchodního zákoníku ve formě akciové společnosti, ale dostává z veřejných financí zákonem vymezené příspěvky způsobem normativně vymezeným zákonem.

Za příklad smíšené organizace lze uvést soukromou střední školu, která svým posláním zasahuje do prostoru veřejného sektoru, ačkoli má privátní charakter a je z části financována veřejnými prostředky.³⁴

Zvláštním typem hraniční organizace je pak státní podnik, jehož zřízení vzešlo z rozhodnutí některé instituce veřejného sektoru za účelem podnikání a obhospodařuje státní majetek.

Pestoff také upozorňuje na vznik nového typu hybridní organizace v oblasti mezi státem a třetím sektorem, jehož princip spočívá v delegaci části odpovědnosti např. za poskytování určitých služeb neziskovým organizacím. Vzniká tak typ kvazi – veřejné/kvazi – soukromé organizace.³⁵

Komplex smíšených organizací nacházejících se mezi třetím sektorem a sektorem neformálních organizací je typický pro domácnosti a rodiny. Domácnosti jsou životně důležitým zdrojem pro fungování třetího sektoru, neboť čítají velké množství dobrovolníků a také značné množství volných finančních prostředků. Bez podílu dobrovolných sil by se třetí sektor nemohl plně rozvinout. Dalším důvodem, proč je lidská složka důležitým zdrojem tohoto sektoru, je role

³⁴ Rektoričková a kol.: Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. strana 17. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

³⁵ REKTOŘÍK, Jaroslav, tamtéž, str. 18

klienta, který jednak nakupuje a spotřebovává služby a statky poskytované třetím sektorem, tak i přispívá k rozvoji formou členských poplatků a odváděných daní. Do sektoru s domácnostmi zasahuje soukromý neziskový sektor takovým způsobem, že se pro jím zprostředkovávané aktivity a poslání vytváří spolky, či seskupení (nelze užít název instituce nebo organizace), které mají neformální charakter, to znamená, že nebyly založeny nebo vytvořeny podle platné legislativy, uvádí Rejzler a kol. (2007, strana 17). Jde převážně o spolky se zaměřením na charitu, případně se zaměřením na využívání volného času dětí a mládeže. Mohou to být i neformální spolky, které podle Rejzler a kol. (2007, strana 17) mimo právní dosah zastávají zájmy určité skupiny občanů, nebo komunity (tyto případy mohou sklouznout do polohy agresivity a násilí).

Zásah soukromého neziskového sektoru se do sektoru ziskového, tržního, projeví tak, že své neziskové aktivity realizuje způsobem využití dostupných právních forem, například využitím obchodního zákoníku.³⁶ Tímto způsobem jsou zakládány akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a družstva, jež se zaměřují na realizaci služeb v oblasti charity, vzdělání, sportu a podobně.

Pomyslný střed trojúhelníku tvoří neziskový soukromý sektor, tedy objekt, na nějž je tato práce orientována. Při pohledu jeho umístění v Pestoffově trojúhelníku, můžeme vyzorovat, že působí jakýsi prostředník mezi firmami, domácnostmi a státem. Tato oblast spadá do organizací soukromého typu, respektive do organizací, jež jsou výsledkem zájmu soukromé osoby či osob fyzických i právnických a nespádají tedy do oblasti zájmu státu. Jejich charakterem je neziskovost a určitý stupeň formálnosti. Neziskovostí rozumíme to, že jejich primárním posláním je naplňování veřejného zájmu, veřejné služby bez očekávání finančního zisku. Formálnost v tomto případě představuje zákonem stanovená podoba, struktura, jež je dána příslušnými normami veřejného práva.

Vztahy mezi státem a třetím sektorem jsou dle Rejzler a kol. (2007, strana 17) asi nejsnáze uchopitelné a jsou realizovány například formou přesunu finančních aktiv, ať už poskytnutými dotacemi, granty, anebo cestou v podobě daňových úlev (což velmi ovlivňuje jak situaci a chování ziskových firem, tak

³⁶ REJZLER a kol.: Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. strana 17. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

domácností). Stát ani tento sektor nenechává plně svévolným a ovlivňuje jej například regulačními opatřeními.

Vztahy mezi organizacemi třetího a soukromého sektoru mohou mít několik forem. Prvním typ tohoto vztahu může být formou sponzorství, druhý jeho přesným opakem, tedy formou konkurence, a to v hlavní činnosti nebo například při získávání zdrojů z veřejných rozpočtů. Konkurenční firmy se zpravidla domáhají stejných výhod, jaké náleží neziskovým organizacím.

V ideálním případě tvoří veřejný neziskový sektor, soukromý neziskový sektor a soukromý ziskový sektor tři pilíře, navzájem se vyvažujících a doplňujících sil na poli politickém, ekonomickém, a na poli občanských svobod. Jak uvádí Rektořík a kol. (2007, strana 21) obecně platí, že čím je společnost propletenější na úrovni horizontálních svazků v různých úrovních lidské činnosti, tím je demokracie pevnější a odolnější proti politickým otřesům a zvrátům.

4. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

V české odborné literatuře nezná jednoznačnou definici charakteristik organizací, jež působí v neziskovém sektoru. Představa o nich ale vychází z definice uvedené v zákoně č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu § 18, odstavec 7, že se jedná o organizace charakteru právnické osoby, která nebyla zřízena za účelem podnikání. V citaci zákona je dále uvedeno, že se jedná o následující typy organizací:

- Zájmová sdružení právnických osob,
- Občanská sdružení včetně odborových organizací,
- Politické strany a hnutí,
- Státem uznané církve a náboženské společnosti,
- Nadace a nadační fondy,
- Obce,
- Kraje,
- Organizační složky státu a územních samosprávných celků,
- Příspěvkové organizace,
- Státní fondy,

- Obecně prospěšné společnosti,
- Veřejné vysoké školy.

Potřeba systematizace neziskových organizací vyplývá z jejich bohatosti coby do naplňování zájmů obecného blaha a jejich prorůstání napříč občanskou společností. Systém NO se řídí podle následujících znaků:

- podle kritéria zakladatele,
- podle kritéria globálního charakteru,
- podle kritéria právně organizační normy,
- podle kritéria způsobu financování,
- podle kritéria charakteristiky realizovaných činností.³⁷

4.1. Kritérium zakladatele

Členění neziskových organizací podle zakladatele má trojí podobu.

První z nich jsou ty organizace, které byly zřízeny buďto veřejnou správou, tj. státní správou (ministerstvem, ústředním úřadem státní správy), anebo samosprávou (obcí, magistrátem, krajem). Takto vzniklé organizace se nazývají *veřejnoprávní organizace*.

Druhým typem organizací, jsou takové, jejichž zakladatelem byla soukromá fyzická nebo právnická osoba, či skupiny těchto osob, se nazývají *soukromoprávní organizace*.

Posledním typem organizace podle kritéria zakladatele, jsou organizace, které vznikly jako *veřejnoprávní instituce*. Podstatou takových organizací je výkon účelu služby, který je dán jako povinnost ze zákona; příkladem může být *veřejná vysoká škola*.

4.2. Kritérium globálního charakteru poslání

Kritérium globálního charakteru rozčleňuje neziskové organizace podle stupně prospěšnosti vzhledem k subjektům soukromého práva.

³⁷ REKTOŘÍK a kol.: Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. strana 39,40. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

Účelnost *veřejně prospěšných organizací* spočívá v produkci veřejně prospěšných statků, které uspokojují potřeby veřejnosti. Příkladem těchto organizací může být charita, ekologie či vzdělávání.

Dalším typem organizace podle stupně prospěšnosti jsou *organizace vzájemně prospěšné*, jež byly založeny za účelem vzájemné podpory skupin občanů (i právnických osob), mající společným zájem. Jedná se například o realizaci aktivit v kultuře nebo ochranu zájmů takových skupin.

4.3. Kritérium právně organizační normy

Toto kritérium dělí neziskové organizace podle zákona, podle kterého byly při svém založení registrovány. Existují organizace založené podle zákonů č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a zák. č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Tyto organizace jsou registrovány v rámci rozpočtové soustavy a podléhají rozpočtovému dohledu státu. Další organizace jsou založeny podle jiných zákonů platných pro neziskové organizace, např. zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Posledním typem organizací jsou ty, které byly založeny podle zákona č. 513/1991 Sb. – obchodní zákoník a organizace s podobným charakterem. Tyto organizace mají právní subjektivitu a podléhají dohledu státních orgánů, jako jsou např. obchodní soudy.³⁸

4.4. Kritérium financování

Podle tohoto kritéria se organizace člení, do jaké míry je jejich financování závislé na podpoře z veřejných zdrojů či z vlastní činnosti. Rozlišujeme celkem čtyři stupně finanční závislosti na veřejných rozpočtech.

První typ organizací je zcela závislý na financích z veřejných zdrojů, rozpočtů organizačních složek státu a územních celků.

Druhý typ NO je financován skrze veřejné zdroje jen částečně, těmto organizacím vzniká legislativní nárok. Do této skupiny spadají příspěvkové organizace, vybraná občanská sdružení, církevní a náboženské společnosti a politické strany a politická hnutí.

³⁸ REKTOŘÍK a kol.: Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. strana 40. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

Třetí skupiny organizací tvoří organizace, jež jsou financovány z různých zdrojů jako jsou různé formy darů, organizované sbírky, sponzoring, granty či prostředky získané z vlastní činnosti.

Poslední skupinou organizací jsou organizace financované primárně z výsledků realizace svého poslání, tedy z výsledků vlastní činnosti.³⁹

4.5. Kritérium charakteristiky realizovaných činností

Členit neziskové organizace lze i pomocí znaků, jež mají společné.

Existují znaky, které jsou všem neziskovým organizacím společné, bez ohledu na jejich poslání, tzn., že NO jsou právníckými osobami a jejich existence není za účelem podnikání a zisku, uspokojují konkrétní potřeby občanů a komunit, jsou (ale nemusí být) financovány z prostředků veřejných rozpočtů.

Další skupinou znaků, jsou ty, které jsou společné pro soukromé neziskové organizace. Tyto organizace mají zákonem povolenou autonomii ve vztahu k vnějšímu okolí, členství v těchto organizacích je realizováno výhradně na principu dobrovolnictví, vztahy v těchto organizacích jsou organizovány převážně na bázi neformálních struktur, ovšem vždy v souladu právní legislativy, podle níž byly založeny a podle které vykonávají svou činnost.⁴⁰

Podle převládající činnosti mohou být NO členěny i na organizace:

- **Servisní** – organizace soustředí svou pozornost na poskytování služeb různého charakteru, např. služby pro seniory či osoby se sníženou schopností pohybu, aj.
- **Advokátní** – tento typ organizací se specializuje na obhajobu práv občanů a komunit, tím že se snaží upozorňovat na problematické otázky, určitých skupin lidí.
- **Vzdělávací** – organizace zaměřené na poskytování vzdělávacích služeb a podpory vzdělávání pro různé skupiny lidí
- **Kulturní** – organizace, které se zaměřují na podporu a rozvoj kulturního dědictví a umění, včetně organizování kulturních akcí a festivalů

³⁹ REKTOŘÍK a kol., tamtéž, str. 40

⁴⁰ REKTOŘÍK a kol., tamtéž, str. 40

- **Charitativní** – organizace, jejichž cílem je pomáhat lidem v nouzi a zlepšovat podmínky pro život v různých oblastech, jako jsou například zdravotnictví, vzdělání, životní prostředí apod.
- **Sportovní** – organizace, které se zaměřují na rozvoj sportu, podporu sportovních aktivit a propagaci zdravého životního stylu
- **Ekologické** – organizace, které se věnují ochraně přírody, podpoře udržitelného rozvoje a boji proti změně klimatu.

Je důležité poznamenat, že organizace mohou mít různé kombinace převládajících činností a často se zaměřují na více oblastí najednou.

K lepšímu pochopení problematiky realizovaných činností neziskových viz. tabulka.

Srovnání struktury neziskové činnosti v klasifikaci ICNPO, COPNI a OKEČ

Mezinárodní klasifikace neziskových organizací ICNPO	Systém klasifikace netržních činností OSN COPNI	Odvětvová klasifikace ekonomických činností (nevýrobních) OKEČ
1. Kultura, sport a volný čas	1. Rekreační, kulturní služby	92. Rekreační, kulturní a sportovní činnost
2. Vzdělávání a výzkum	2. Vzdělávací služby, výzkum	80. Školství 73. Výzkum
3. Zdravotnictví	3. Služby zdravotnické	85.1 Zdravotnictví
4. Sociální služby	4. Sociální služby	85.3 Sociální služby 75. Kolektivní a individuální sociální služby a sociální politiky
5. Přírodní a životní prostředí		
6. Komunitní rozvoj a bydlení		
7. Občanskopravní osvěta a politické organizace		
8. Dobročinnost		
9. Mezinárodní nadační aktivity		
10. Náboženství a církve	5. Náboženství a církve	
11. Odbory a profesní spolky	6. Organizace profesní, odborářské a občanská sdružení	91. Činnost společenských organizací (odborné, politické strany, církve a profesní spolky)
12. Nespecifikované, ostatní	7. Ostatní služby, smíšené a nespecifikované	93. Ostatní osobní služby

Tab. 1 Klasifikace neziskových organizací podle činností⁴¹

Aktivity neziskových organizací lze členit na základě tří klasifikačních systémů. První systém, ICNPO je mezinárodní klasifikace neziskových organizací, jež vytvořili L. Salomon a H. Anheiner jako nástroj pro zpracování mezinárodních komparistických výzkumů (1997). Systém OSN – COPNI je klasifikačním systémem, který využívá Český statistický ústav pro služby neziskových institucí

⁴¹ Rektořík a kol.: Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. strana 42. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

sloužících domácnostem. Systém OKEČ používá tatáž organizace pro odvětvovou klasifikaci ekonomických nevýrobních činností.⁴²

4.1.1. Typologie neziskových organizací

Neziskové organizace mohou být rozděleny do těchto pěti základních skupin podle toho, jaké poslání mají a jakým způsobem fungují. Tyto skupiny jsou:

Neziskové soukromoprávní organizace vzájemně prospěšné: Tyto organizace mají poslání vzájemné prospěšnosti a zaměřují se na řešení globálních problémů, jako je například ochrana životního prostředí, podpora rozvoje ekonomicky znevýhodněných oblastí apod.

Neziskové soukromoprávní organizace veřejně prospěšné: Tyto organizace mají poslání veřejné prospěšnosti a zaměřují se na podporu a rozvoj obecně prospěšných aktivit, jako je například podpora vzdělávání, kulturní a sportovní aktivity, sociální služby atd.

Neziskové veřejnoprávní organizace typu organizačních složek a příspěvkových organizací státu a samosprávných územních celků: Tyto organizace mají poslání veřejné správy a veřejně prospěšných činností a fungují jako organizační složky státu nebo samosprávných územních celků, nebo jako příspěvkové organizace financované ze státního rozpočtu.

Ostatní veřejnoprávní organizace: Tyto organizace mají poslání veřejně prospěšné činnosti, ale fungují nezávisle na státu a samosprávných územních celcích. Mohou se zaměřovat na různé oblasti, jako je například kultura, sport, životní prostředí atd.

Neziskové soukromoprávní organizace typu obchodních společností: Tyto organizace jsou výjimečné, protože fungují podobně jako obchodní společnosti, ale mají možnost vykonávat i veřejně nebo vzájemně prospěšnou činnost. Tyto organizace se však vyskytují jen zřídka a jsou spíše výjimkou než pravidlem.⁴³

⁴² FRÍČ, Pavol a Rochdi GOULLI. Neziskový sektor v ČR: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University. strana 15., Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 8086432041.

⁴³ Rektořík a kol.: *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. strana 43. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

5. PRÁVNÍ ÚPRAVA NEZISKOVÉHO SEKTORU

Je třeba poznamenat, že legislativní úprava neziskového sektoru v České republice se v průběhu času měnila a doplňovala. V současné době se neziskový sektor řídí především zákonem č. 89/2012 Sb., o občanských sdruženích, zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, a zákonem č. 248/1995 Sb., o veřejných sbírkách. Tyto zákony upravují základní právní rámec pro fungování neziskových organizací v České republice.

Kromě toho existují i další právní předpisy, které se dotýkají neziskového sektoru, například zákon o daních z příjmů, zákon o DPH nebo zákon o veřejných zakázkách. Tyto zákony mohou mít vliv na hospodaření neziskových organizací a na jejich vztahy s veřejnou správou.

Celkově lze říci, že legislativní úprava neziskového sektoru je velmi důležitá pro jeho fungování a rozvoj. Je třeba dbát na to, aby právní normy byly v souladu s ústavním pořádkem ČR a aby poskytovaly dostatečnou ochranu práv a svobod neziskových organizací a občanů, kteří se jich účastní.

Zákon č. 2/1993 Sb., článek 1 Listiny základních práv a svobod stanoví, že lidská práva jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Tento článek se vztahuje na všechny osoby, bez ohledu na jejich státní příslušnost nebo místo pobytu na území České republiky, takže se týká jak občanů ČR, tak i cizinců, kteří se na území ČR zdržují. Listina základních práv a svobod je základním zákonem ČR a má ústavní hodnotu. Její ustanovení jsou tedy závazná pro všechny subjekty působící na území ČR, včetně státních orgánů a soukromých osob.

Další spojitost mezi Listinou a neziskovým sektorem lze spatřovat v článku 17 Listiny, který se týká základních práv a svobod zejména pak práva na svobodu projevu a na získávání informací. Tento článek garantuje právo každého člověka svobodně vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem či jiným způsobem. Dále zaručuje právo na přijímání, vyhledávání a rozšiřování informací. Listina základních práv a svobod také výslovně zakazuje cenzuru.

Článek 19 Listiny základních práv a svobod garantuje právo každého občana na pokojné shromažďování a na svobodu projevu při takových shromažďováních. Shromažďování může být pořádáno za účelem prosazování

nebo obhajoby práv a svobod nebo za jinými účely, které nejsou v rozporu s ústavou a zákony.

Článek 20 Listiny základních práv a svobod se týká práva svobodně se sdružovat. Tento článek garantuje, že každý má právo vytvářet sdružení a organizace a přidružovat se k nim. Toto právo zahrnuje i právo založit politickou stranu, odborovou organizaci nebo jiné spolky. Každé sdružení musí být založeno na dobrovolnosti, respektovat základní práva a svobody a být v souladu s ústavou a zákony.⁴⁴

Nový Občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích, dokumenty, které vstoupily v platnost k 1.1. 2014, přinesly hned několik změn, které se týkají neziskových organizací. Jednou z hlavních změn je nový způsob, jakým jsou definovány neziskové organizace. Nový Občanský zákoník rozlišuje mezi sdružením, nadací a nadačním fondem. Každá z těchto kategorií má své vlastní specifikace a pravidla.⁴⁵

Další důležitou změnou jsou nová pravidla pro řízení a správu neziskových organizací. Tyto organizace musí nyní mít jasně definovanou strukturu vedení a správy, včetně stanovení pravomocí a odpovědnosti jednotlivých členů.

Nový občanský zákoník, který byl schválen v roce 2012, se vztahuje i na neziskové organizace (NNO), které vznikly před 1. lednem 2014. Na tyto organizace se vztahuje však pouze v určitém rozsahu, a to v závislosti na okolnostech, kdy a v jaké právní formě byla organizace založena. Přejícná ustanovení nového občanského zákoníku (konkrétně § 3041 a násl.) stanoví, že NNO, které vznikly do 31. prosince 2013 a byly zapsány do evidence neziskových organizací, se dále řídí předchozím občanským zákoníkem (č. 40/1964 Sb.). To znamená, že tyto organizace nebudou muset přecházet na nový občanský zákoník a zachovají si svůj právní status a vztahy podle původního zákona.

Nicméně, pokud se organizace rozhodne přejít na nový občanský zákoník, může tak učinit a uplatnit si tak nové výhody, které nový zákon nabízí. Při přechodu na

⁴⁴ zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

⁴⁵ Občanský zákoník a nestátní neziskové organizace. Zákon č. 89/2012 Sb. [online]. Dostupné z: https://www.anojmk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf

nový zákon však musí být dodrženy určité postupy a podmínky stanovené v přechodných ustanoveních nového občanského zákoníku.⁴⁶

Spolu s novým občanským zákoníkem (NOZ) jsou od 1. ledna 2014 účinné další tzv. doprovodné předpisy, které na něj navazují a které mají vliv na řadu oblastí vztahujících se k občanskému právu a obecně k právnímu řádu.⁴⁷

Mezi tyto zákony patří například:

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, který stanoví pravidla pro vedení a zveřejňování informací o právnických a fyzických osobách v různých rejstřících. Tento zákon se dotýká také neziskových organizací, které jsou povinny být zapsány v rejstříku NNO.⁴⁸

Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva hmotného. Tento zákon má vliv na celou řadu právních oblastí, včetně oblasti daňového práva, které se dotýkají neziskových organizací.⁴⁹

Nový občanský zákoník nahrazuje předchozí zákon o obchodních korporacích a zákony týkající se jiných právních forem neziskových organizací. Nový občanský zákoník stanovuje obecná pravidla pro všechny právní formy, které jsou v něm upraveny, bez ohledu na to, zda byly založeny před jeho účinností, nebo až po ní. Ustanovení společenských smluv, stanov či statutů starších právnických osob, která jsou v rozporu s nutně použitelnými ustanoveními nového občanského zákoníku, nejsou závazná a je nutné je v souladu s novým zákonem upravit.⁵⁰

⁴⁶ Občanský zákoník a nestátní neziskové organizace. Dopady NOZ na NNO. Zákon č. 89/2012 Sb. [online]. Dostupné z: https://www.annojmk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf

⁴⁷ Občanský zákoník a nestátní neziskové organizace. Dopady NOZ na NNO. Zákon č. 89/2012 Sb. [online]. Dostupné z: https://www.annojmk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf

⁴⁸ NEZISKOVÉ ORGANIZACE – povinnost aktualizovat údaje zapsané ve veřejném rejstříku. [online]. Dostupné z: <http://www.deverova.cz/2021/02/neziskove-organizace-povinnost-aktualizovat-udaje-zapsane-ve-verejnem-rejstriku/>

⁴⁹ Občanský zákoník a nestátní neziskové organizace. Dopady NOZ na NNO. Zákon č. 89/2012 Sb. [online]. Dostupné z: https://www.annojmk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf

⁵⁰ Občanský zákoník a nestátní neziskové organizace, tamtéž, Dostupné z: https://www.annojmk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf

Tyto dokumenty musí být zveřejněny jednak na webových stránkách organizace, tak i být v tištěné podobě uloženy v sídle neziskové organizace a musí být v souladu se zákonem.

Další změnou bylo zrušení zák. č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Nový Občanský zákoník zavádí novou právní formu, a to zapsaný spolek, který nahrazuje dřívější právní formu občanských společností. Od 1. ledna 2014 se všechna občanská sdružení založená podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, automaticky považují za spolky podle nového občanského zákoníku, kterým je zákon č. 89/2012 Sb. Tento přechod je automatický a nevyžaduje žádné kroky ze strany občanských sdružení. Registrovaná občanská sdružení se stala součástí nového rejstříkového systému a evidence o nich byla přenesena z Ministerstva vnitra ČR na rejstříkové soudy.⁵¹

Dopad změn občanského zákoníku se nevyhnuly ani stanovy NNO organizací. Spolky musí své stanovy upravit tak, aby byly v souladu s novým občanským zákoníkem, tuto povinnost musí splnit do tří let ode dne, kdy nový občanský zákoník nabyl účinnosti, tj. nejpozději do 31. prosince 2013. Pokud obsahují některá ustanovení, která odporují kogentním ustanovením tohoto zákona, ztrácí taková ustanovení platnost. Spolky také musí do 31. prosince 2016 zaslat své stanovy rejstříkovému soudu tak, aby mohly být založeny do sbírky listin.⁵²

Nový Občanský zákoník, který vstoupil v platnost v lednu 2014, přinesl i další změny v právní úpravě neziskových organizací. Zrušením zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech se nadace a nadační fondy staly součástí nové právní formy, a to fundace. Fundace jsou podobné nadacím a nadačním fondům, ale mají některé specifikace v oblasti správy majetku a rozdělování výnosů. Další novou právní formou, která vznikla s účinností nového Občanského zákoníku, jsou ústavy. Tyto organizace jsou vhodné pro poskytování veřejně prospěšných služeb a mohou mít různé zvláštnosti v oblasti své činnosti a správy. Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech byl zrušen spolu se zákonem o nadacích a nadačních fondech a tyto právní formy se staly součástí fundací. Nicméně, obecně prospěšné společnosti, tedy právní subjekty,

⁵¹ DOPADY NOZ NA NNO. Změny občanských sdružení. [online]. Dostupné z: https://www.anojmk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf

⁵² DOPADY NOZ NA NNO. Změny občanských sdružení. Tamtéž. [online]. Dostupné z: https://www.anojmk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf

kteře se věnují poskytování veřejně prospěšné činnosti, stále existují a mohou být založeny jako zapsané spolky nebo ústavy, které jsou novou právní formou v rámci Občanského zákoníku. Je tedy možné, aby organizace, které dříve fungovaly jako obecně prospěšné společnosti, nyní fungovaly jako ústavy. Obecně prospěšné spolky mohou nadále existovat a fungovat, ale již nelze zakládat nové obecně prospěšné spolky. Tuto možnost nahradila nová právní forma, kterou jsou ústavy. V praxi se tedy očekává, že obecně prospěšné spolky postupně přejdou na právní formu ústavů, aby mohly i nadále poskytovat veřejně prospěšnou činnost.

Je ale důležité zmínit, že každá organizace je unikátní a rozhodnutí o tom, jakou právní formu si zvolí, závisí na konkrétních potřebách a cílech organizace. Dalším pojmem novým pojmem, s kterým přichází nová právní úprava jsou sociální družstva. Sociální družstva jsou právní formou podnikání, která má za cíl podporovat sociální a pracovní začlenění znevýhodněných osob a rozvoj podnikání. Tato forma podnikání je upravena v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Sociální družstvo může být založeno nejméně třemi fyzickými nebo právnickými osobami, kteří mají společný zájem a chtějí spolupracovat na dosažení cílů sociálního družstva.⁵³ Tyto cíle mohou být různé, například podpora zaměstnanosti znevýhodněných skupin, rozvoj sociálního bydlení, poskytování sociálních služeb nebo podpora sociálních podniků.⁵⁴

⁵³ Zákon č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

⁵⁴ NEZISKOVKY – Fakta o NNO. NEZISKOVKY - [online]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/management/neziskovy-sektor-v-cr>

Aktuální právní úprava neziskových organizací v České republice obsahuje následující typy organizací:

1. **Spolky** – jsou nejrozšířenější a nejstarší formou neziskových organizací, které vznikají na základě dobrovolného spojení fyzických osob s určitým společným cílem a účelem.⁵⁵
2. **Obecně prospěšné společnosti** – jsou právnickými osobami, které mají za úkol sloužit k obecnému prospěchu a naplňovat veřejný zájem v určité oblasti. Tyto organizace jsou založeny za účelem prosazování humanitární, sociální, ekologické, kulturní nebo vzdělávací činnosti.⁵⁶⁵⁷
3. **Ústavy** – jsou právnickými osobami, které jsou založeny za účelem péče o zdraví a ochranu lidských práv a svobod. Ústavy jsou zpravidla zaměřené na péči o lidi se zdravotním postižením, děti a další zranitelné skupiny obyvatelstva.⁵⁸
4. **Nadace** – jsou právnickými osobami, které jsou založeny za účelem podpory různých veřejně prospěšných cílů, jako jsou například věda, vzdělání, zdravotnictví, kultura, ochrana přírody, ochrana lidských práv apod. Nadace mají právní subjektivitu a mohou samy vlastnit majetek.⁵⁹
5. **Nadační fondy** – jsou podobné jako nadace, avšak jejich majetek je oddělen od majetku zakladatele a je určen výhradně k naplňování určitého veřejně prospěšného účelu. Nadační fondy mají právní subjektivitu a mohou samy vlastnit majetek.⁶⁰

⁵⁵ Spolek. Vše o založení spolku. [online]. Dostupné z: <http://www.zapsanyspolek.cz/2014/05/definice.html>

⁵⁶ Od 1. ledna 2014 byla zrušena možnost založit novou obecně prospěšnou společnost jako samostatnou právní formu v České republice. Obecně prospěšné společnosti, které vznikly před tímto datem, však nadále mohou působit a fungovat jako neziskové organizace. Nyní mohou být nové neziskové organizace založeny pouze jako spolky, nadační fondy nebo veřejné dobrovolné organizace.

⁵⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; DEVEROVÁ, Lenka, a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-445-2. S. 487–488.

⁵⁸ ÚSTAV. Zákon č. 89/2012 Sb. Oddíl 4, § 402. [online]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/f458>

⁵⁹ NADACE. Zákon č. 89/2012 Sb. § 306 [online]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/uplne/>

⁶⁰ NADAČNÍ FOND. Zákon č. 89/2012 Sb. § 394 [online]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/uplne/>

6. **Evidované právnické osoby** – jsou právnickými osobami, které nejsou nadacemi, ústavy ani obecně prospěšnými společnostmi, ale jsou registrované u ministerstva vnitra jako neziskové organizace. Tyto organizace mohou mít různé cíle, včetně náboženských, charitativních nebo kulturních činností. Církevní neziskové organizace jsou také součástí této kategorie.⁶¹

⁶¹ EVIDOVANÉ PRÁVNICKÉ OSOBY. Zákon č. 3/2002 Sb. § 16a [online]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-o-svobode-nabozenskeho-vyznani-a-postaveni-cirkvi-a-nabozenskych-spolecnosti-a-o-zmene-nekterych-zakonu-zakon-o-cirkvich-a-nabozenskych-spolecnostech/f2269002/>

6. PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

Příspěvková organizace je právnickou osobou veřejného práva, která byla zřízena, státem obcí nebo jiným veřejnoprávním subjektem, jež slouží k plnění úkolů ve veřejném zájmu. Příspěvkové organizace jsou tedy veřejnoprávními neziskovými organizacemi, tedy organizacemi, jejímž záměrem není dosahování zisku, nýbrž plnění úkolů takových, které jsou prospěšné pro společnost a veřejnost. Právní postavení příspěvkových organizací v České republice upravuje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) a v zákoně č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Na základě legislativní úpravy mohou být tedy příspěvkové organizace děleny na ty, jejichž zřizovatelem byl:

- stát, resp. byly zřízeny organizační složkou státu
- územně samosprávný celek (kraj, obec)⁶²

6.1. Právní úprava příspěvkových organizací

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech stanovuje příspěvkovým organizacím některé povinnosti v souvislosti s hospodařením s veřejnými prostředky. Konkrétně se jedná o tyto povinnosti:

- plnění úkolů stanovených veřejným zájmem, a to hospodárně, účelně a efektivně způsobem, který bude v souladu s dodržováním finančních vztahů vzhledem ke státnímu rozpočtu,
- využívat své finanční prostředky jen k těm účelům, k nimž byly určeny, které jsou potřebné ke krytí nezbytných potřeb, nutné k tomu, aby zajišťovaly bezproblémový chod příspěvkové organizace a příspěvků sloužících ke krytí vlastních potřeb
- Příspěvková organizace plánuje své výdaje a příjmy na základě schváleného rozpočtu. Pokud by úhrady, ke kterým se příspěvková

⁶² SVOBODOVÁ, Jaroslava. *Hospodaření a vedení účetnictví příspěvkových organizací v ukázkách a příkladech*. Olomouc: ANAG, [2021]. Účetnictví (ANAG). ISBN 978-80-7554-313-4.

- organizace zaváže v běžném roce, překračovaly rozpočet pro stanovený rok, mohlo by to značně a narušit hospodaření organizace,
- Příspěvkové organizace jsou zodpovědné za řádnou správu veřejných prostředků, jež musí splňovat podmínku transparentnosti vůči veřejnosti, z tohoto důvodu tedy musí dodržovat zákonem stanovená pravidla pro formování rozpočtu a při nutnosti navýšení finančních prostředků se musí řídit příslušnými postupy a schvalovacím procesem,
 - Stane-li se, že skutečná výše výnosů a nákladů se v průběhu rozpočtového roku výrazně odchýlí od rozpočtované výše a hrozilo by tak zhoršení hospodářského výsledku za rozpočtový rok, musí příspěvková organizace učinit taková opatření, která budou směřovat k jeho vyrovnání. Mezi taková opatření může patřit například snížení nákladů organizace, navýšení příjmů, či převedení finančních prostředků z jiných zdrojů,
 - Příspěvková organizace hospodařící s nemovitým majetkem České republiky, má povinnost odvést příjmy z prodeje do 15 pracovních dnů po připsání částky na její účet; tato povinnost neplatí v případě, že nemovitý majetek příspěvková organizace nabyla darem. V tomto případě není příspěvková organizace povinna odvádět příjmy z prodeje.⁶³

6.2. Způsob dělení příspěvkových organizací

Existence dělení příspěvkových organizací je určena na základě kritéria jejího zřizovatele, resp. podle toho, která PO stála za jejím zrodem. Podle tohoto kritéria se příspěvkové organizace dělí do dvou skupin:

1. Příspěvkové organizace zřízené organizačními složkami státu – tyto organizace jsou zřizovány ministerstvy, úřady nebo jiný ústředními orgány státu. Jejich posláním je naplňovat cíle a potřeby veřejného zájmu na celostátní úrovni. Mezi organizace tohoto typu patří například příspěvkové organizace zabezpečující sociální služby, výzkum a vývoj, nebo poskytování finanční podpory různým oblastem veřejného života.

⁶³ Zákon č 218/2000 Sb., zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících předpisů

2. Příspěvkové organizace zřizované územně samosprávnými celky – tyto organizace jsou zřizovány orgány⁶⁴ ÚSC. Podle toho se dále dělí na to, zda jejich zřizovatelem byly kraje a hlavní město Praha včetně jeho městských část (příspěvkové organizace krajů) či obce (příspěvková organizace obcí). Jejich posláním je naplňovat cíle a potřeby veřejného zájmu pro konkrétní území. Mezi takové organizace patří například příspěvkové organizace provozující zdravotnická zařízení (nemocnice, rehabilitační ústav), kulturní zařízení (dům kultury) nebo dopravní podniky.⁶⁵

6.2.1. Státní příspěvkové organizace

*Státní příspěvkové organizace zřízené, popřípadě řízené podle dosavadních předpisů ústředními orgány a jiné státní organizace zřízené (založené) na základě zvláštního právního předpisu nebo zvláštním právním předpisem, jsou právnickými osobami a hospodaří s majetkem.*⁶⁶

Státní příspěvkové organizace jsou právnickými osobami, jež jsou napojené na státní rozpočet a mohou být zakládány jen na základě zřizovací listiny. Státní příspěvková organizace vzniká dnem, který je stanoven zřizovací listinou. Tyto dokumenty stanoví hlavní činnost organizací, kterým může být například poskytování sociálních služeb, vzdělání, ochranu životního prostředí atp.

Zřizovatel má povinnost oznámit zřízení organizace v Ústředním věstníku; zřizovatel organizace je dále povinen vydat statut, organizační řád, pravidla pro hospodaření, odpisový řád, pravidla pro oběh účetních dokladů a další podstatné vnitřní předpisy.⁶⁷

Statut stanovuje základní údaje o organizaci, jako je její název, sídlo, účel, způsob financování, orgány organizace, pravidla voleb do těchto orgánů a další informace týkající se fungování organizace.⁶⁸

⁶⁴ Pravomoc vyhrazená zastupitelstvu obce/kraje

⁶⁵ KOPECKÝ, Pavel. *K povaze příspěvkové organizace územního samosprávného celku*. [online]. Dostupné z: file:///C:/Users/HP%20SPECTRE%20X360/Downloads/SP_4-20_-_Kopecky.pdf

⁶⁶ § 54 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

⁶⁷ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007, s. 58. ISBN 978-80-86929-25-5.

⁶⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 218-292

Organizační řád stanovuje pravidla pro činnost orgánů organizace, včetně pravidel pro jejich volbu a složení, průběhu jednání a dalších postupů.

Pravidla hospodaření stanovují způsob vedení účetnictví, plánování a kontroly rozpočtu, nakládání s majetkem a peněžními prostředky a další pravidla související s hospodařením organizace.

Odpisový řád stanoví postup pro odpisování majetku organizace. Pravidla pro oběh účetních dokladů stanoví pravidla pro vytváření, ověřování, ukládání a archivaci účetních dokladů.⁶⁹

Tyto vnitřní předpisy jsou důležité pro správné fungování organizace a pro dodržování zákonů a předpisů, které se na ni vztahují.

Finanční vztahy těchto organizací společně s jejich zřizovatelem jsou stanoveny v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., zákon o rozpočtových pravidlech o rozpočtových pravidlech a mohou být vyjádřeny formou různých finančních nástrojů. Mezi tyto nástroje patří příspěvek na provoz, který je poskytován v případě, že rozpočtové náklady převyšují rozpočtové výnosy organizace. Pokud jsou ovšem rozpočtové výnosy vyšší než náklady, je organizace povinna odvádět peníze z provozu státu/organizační složce státu.

Kromě toho mohou být státní příspěvkové organizace podporovány individuálními a systémovými prostředky formou dotací, které mohou využívat na financování programů a akcí jimi pořádanými, dále návratnými finančními výpomocemi či odvody z odpisů.

Takové finanční nástroje mohou být poskytovány jak z veřejných prostředků, tak i z prostředků soukromých sponzorů a grantů.

Na tomto místě je důležité poznamenat, že stát ručí za závazky těchto organizací, které jsou napojeny na státní rozpočet. To znamená, že pokud

⁶⁹ Zák. č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmu

organizace není schopna splatit své závazky, stát je povinen za něj ručit a převzít odpovědnost za její dluh.⁷⁰

6.2.2. Příspěvkové organizace ÚSC

V případě příspěvkových organizací, jejichž zřizovateli jsou územně samosprávné celky, obce nebo vyšší územně samosprávnými celky, platí určitá omezení týkající se rozsahu činnosti těchto organizace. Tyto omezení jsou stanovena v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), a v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Obecně platí, že zřizovatelé těchto organizací mohou zřizovat organizace pouze pro činnosti a záležitosti, které náleží jejich samostatné působnosti.⁷¹ Těžištěm právní úpravy příspěvkových organizací je zákon č. 250/2000 Sb., zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů v § 27 odst. 2 uvádí, že zřizovatel je povinen vydat zřizovací listinu o vzniku příspěvkové organizace, dále vymezuje i náležitosti této listiny. *Zřizování příspěvkových organizací spadá do samostatné působnosti ÚSC a patří mezi pravomoci vyhrazené zastupitelstvu územního samosprávného celku,2) tuto pravomoc není možné delegovat na jiný orgán ÚSC. Radě je vyhrazeno plnit vůči právnickým osobám a organizačním složkám založeným nebo zřízeným zastupitelstvem obce úkoly zakladatele nebo zřizovatele podle zvláštních předpisů.*⁷² Příspěvkové organizace by měly být zřizovány pro poskytování veřejných statků, které mají charakter celospolečenského prospěchu a jejichž poskytování by nebylo efektivní nebo možné prostřednictvím trhu.⁷³

Typ příspěvkové organizace by měl být zvolen s ohledem na účel a charakter činností, které má organizace vykonávat. Například pokud jde o kulturu a umění, může být vhodné založit příspěvkovou organizaci s cílem podpořit

⁷⁰ MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, Růžena. Neziskové organizace: vznik, účetnictví, daně. 11. aktualiz. vyd. Olomouc: Anag, 2011. Účetnictví (Anag), s. 36-39. ISBN 978-80-7263-675-4.

⁷¹ Zák. č. 128/2000 Sb., zákon o obcích; Zák. č. 129/2000 Sb., zákon o krajích

⁷² KOPECKÝ, Pavel. *K povaze příspěvkové organizace územního samosprávného celku*. str. 219 [online]. Dostupné z: [file:///C:/Users/HP%20SPECTRE%20X360/Downloads/SP_4-20_-_Kopecky%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP%20SPECTRE%20X360/Downloads/SP_4-20_-_Kopecky%20(1).pdf)

⁷³ Zák. č. 250/2000 Sb., zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

a rozvíjet tyto oblasti ve společnosti. Pokud jde o dopravu, může být zřízena příspěvková organizace, která bude zajišťovat dopravu pro veřejnost za přiměřenou cenu a s ohledem na ekologické aspekty.

Při zřizování příspěvkových organizací by měli jejich zřizovatelé také zohlednit možnost efektivního využití veřejných prostředků. Příspěvkové organizace, které jsou financovány z veřejných prostředků, by avšak zároveň měly být schopny hospodárně a efektivně využívat všechny prostředky pomocí nichž budou realizovat svou činnost v konkrétní oblasti.

6.2.2.1. Subjekty příspěvkové organizace ÚSC

Za subjekty příspěvkových organizací zákon považuje:

- zřizovatele
- statutární orgán
- zaměstnance

6.2.2.2. Statutární orgán

Právní úpravu pro způsob ustavování a podobu statutárního orgánu nalezneme v zákoně č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, konkrétně pak v § 27 odst. 2 písm. d) jenž nese *označení statutárních orgánů a způsob, jakým vystupují jménem organizace*, jako jednu z náležitostí zřizovací listiny příspěvkové organizace. Je zcela v gesci příspěvkových organizací, jakou podobu svého statutárního orgánu zvolí – zda jej bude označovat jako ředitele, vedoucího, zda bude vedoucí orgán monokratický či kolektivní; zvolí-li organizace jako statutární orgán, orgán kolektivní, musí též ve zřizovací listině určit všechna jména, která budou v souvislosti se jménem příspěvkové organizace vystupovat.⁷⁴

Statutární orgán nese zodpovědnost za řízení a správu příspěvkové organizace v souladu se zákonem, jejími cíli a posláním stanovenými zřizovatelem. Statutární orgán tak v praxi zastává funkci výkonnou a řídicí funkci a zodpovídá tak za plnění cílů a poslání organizace. Členové statutárního orgánu jsou obvykle jmenováni zřizovatelem nebo jiným orgánem v rámci příspěvkové organizace, k tomu kompetentním.⁷⁵

6.2.2.3. Zaměstnanci

Pracovněprávní vztahy a poměr mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem je zakotven v právní úpravě zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Zaměstnavatelem je v tomto smyslu ředitel/vedoucí (v závislosti na označení statutárního orgánu příspěvkové organizace), dále jen zaměstnavatel.

⁷⁴ KOPECKÝ, Pavel. *K povaze příspěvkové organizace územního samosprávného celku*. str. 223, 224 [online]. Dostupné z: [file:///C:/Users/HP%20SPECTRE%20X360/Downloads/SP_4-20_-_Kopecky%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP%20SPECTRE%20X360/Downloads/SP_4-20_-_Kopecky%20(1).pdf)

⁷⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Podle zákona je zaměstnavatel oprávněn stanovovat a ukládat svým podřízeným pracovní úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat jejich práci. Zaměstnancem je v tomto smyslu fyzická osoba, jež se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu. Pracovní poměr mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem vzniká na základě pracovní smlouvy, která musí obsahovat náležitosti stanovené v zákoníku práce. Mezi náležitosti pracovní smlouvy patří například informace o pracovním místě, pracovní době, výši platu a dalších nezbytně důležitých podmínkách pro vznik pracovního vztahu.⁷⁶

6.2.2.4. Majetek příspěvkové organizace ÚSC

Příspěvková organizace tak, jako každá organizace, hospodaří se svým majetkem, který může nabýt dvěma způsoby:

- Majetek získává do svého vlastnictví
- Majetek získává pro svého zřizovatele⁷⁷

Klasifikace a vymezení majetku se převážně řídí ustanovením vyhlášky č. 410/2009 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky, ve znění pozdějších předpisů (obsahové vymezení položek dlouhodobého nehmotného majetku § 11 vyhlášky č. 410/2009 Sb., dlouhodobého hmotného majetku § 14 vyhlášky č. 410/2009 Sb.)⁷⁸ a Českými účetními standardy č. 701 až 710.⁷⁹

Majetek smí příspěvková organizace nabývat do svého vlastnictví tedy jen zákonem stanovenými způsoby, v některých případech může nabytí majetku vázáno na souhlas zřizovatele, v každém případě musejí být dodrženy zákonné požadavky a interní pravidla konkrétní organizace, které přímo upravují postup pro nabývání a nakládání s majetkem.

⁷⁶ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁷⁷ Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

⁷⁸ Vyhláška č. 410/2009 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-410>

⁷⁹ České účetní standardy č. 701 až 710. [online]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/ucetnictvi-a-ucetnictvi-statu/ucetni-reforma-verejnych-financi-ucetnic/pravni-predpisy/ceske-ucetni-standardy-pro-ucetnictvi-st/2016/ceske-ucetni-standardy-c-701-az-c-710-pr-23618>

Do svého vlastnictví smí příspěvková organizace nabýt jen takový majetek, který je potřebný k výkonu její činnosti, pro nějž byla zřízena a to způsobem:

- bezúplatným převodem od svého zřizovatele,
- darem s předchozím písemným souhlasem zřizovatele,
- děděním; bez předchozího písemného souhlasu zřizovatele je příspěvková organizace povinna dědictví odmítnout, nebo
- jiným způsobem na základě rozhodnutí zřizovatele.⁸⁰

Z toho vyplývá, že majetek, který může příspěvková organizace do svého vlastnictví nabýt, je taxativně vymezen zákonem, vylučuje tedy jiné způsoby jeho nabytí.⁸¹

6.2.2.5. Zánik příspěvkové organizace ÚSC

Právo rozhodnout o vzniku, k rozdělení, sloučení, splynutí nebo zrušení příspěvkové organizace náleží zřizovateli organizace. Datum vzniku, rozdělení, sloučení, splynutí nebo zrušení se stanoví rozhodnutím zřizovatele a majetek, práva a závazky příspěvkové organizace přecházejí na nové nebo přejímající organizace v rozsahu určeném v takovém rozhodnutí.

V případě zrušení příspěvkové organizace přechází majetek, práva a závazky na zřizovatele uplynutím dne stanoveného v rozhodnutí o zrušení. Při sloučení nebo splynutí příspěvkových organizací může dojít pouze u příspěvkových organizací, které jsou zřizovány stejným zřizovatelem. V takovém případě zřizovatel stanoví, jakým způsobem bude majetek, práva a závazky převedeny na novou organizaci vzniklou sloučením nebo splynutím.⁸²

⁸⁰ §27 odst. 7, zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-250>

⁸¹ Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, tamtéž. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-250>

⁸² §27 odst. 9, zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-250>

7. FINANCOVÁNÍ PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ

Smyslem financování příspěvkových organizací je zajištění kapitálu z více zdrojů, jiných, než je financování z vlastní činnosti organizace, proto rozlišujeme další dva způsoby finančních zdrojů, a to zdroje návratné a nenávratné.

Návratné finanční prostředky jsou ty, které musí být vráceny spolu s úrokem. Takové finanční prostředky jsou získávány formou úvěrů a půjček od bank, úvěrových institucí, či dalších subjektů soukromého či veřejného sektoru.

Nenávratné finanční prostředky jsou ty, které vráceny být nemusí. Tyto finanční prostředky jsou získávány zejména z grantů, dotací a transferů od různých subjektů, jako jsou například Evropská unie, vláda, samospráva, nadace, sponzoři aj.⁸³

Je důležité mít na paměti, že při získávání návratných finančních prostředků musí být příspěvková organizace schopna je splácet, a to včetně úroků, které mohou představovat zvýšenou finanční zátěž. Na druhé straně nenávratné finanční prostředky jsou pro příspěvkové organizace obvykle výhodnější, neboť jsou poskytovány bez povinnosti splácení a mohou být využity na konkrétní projekty či aktivity. Při získávání finančních prostředků je důležité pečlivě zvážit výhody a nevýhody jednotlivých zdrojů financování a zvolit ty, které nejlépe vyhovují potřebám a cílům příspěvkové organizace.

7.1. Rozpočet příspěvkových organizací

Příspěvková organizace sestavuje rozpočet a střednědobý výhled rozpočtu, které schvaluje její zřizovatel.⁸⁴

Rozpočet příspěvkové organizace je plán výnosů a nákladů na rozpočtový rok, který se většinou shoduje s kalendářním rokem. Rozpočet určuje, jaké příjmy a výdaje bude mít příspěvková organizace v daném období. Na základě sestaveného rozpočtu se řídí financování aktivit příspěvkové organizace.

⁸³ MÁČE, Miroslav. Účetnictví pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace a organizační složky státu: aplikace v příkladech. Praha: Grada, 2012. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-3637-2. str. 177

⁸⁴ §28, zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Rozpočet, který schvaluje zřizovatel příspěvkové organizace musí být vypracován tak, aby odpovídal platným právním předpisům a interním předpisům organizace.⁸⁵

Střednědobý výhled rozpočtu je plánem výnosů a nákladů na minimálně 2 roky, které následují po roce, na nějž byl sestaven rozpočet. Tento nástroj je vhodným prostředkem pro střednědobé finanční plánování rozvoje hospodářské činnosti organizace, neboť obsahuje očekávané náklady a výnosy v jednotlivých letech.⁸⁶ Střednědobý výhled rozpočtu tedy umožňuje přehlednější a efektivnější řízení finančních prostředků do různých oblastí příspěvkové organizace a zajišťuje tak její stabilitu a udržitelnost.

7.1.1. Finanční rezervy

Příspěvkové organizace si vytvářejí finanční rezervy, jež zabezpečují pokrytí neočekávaných nákladů a závazků, které nejsou předem známi. Příspěvkové organizace vytvářejí rezervy na základě zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, který stanoví podmínky a způsob vytváření a užití rezerv v příspěvkových organizacích. Tyto rezervy jsou určeny tak, aby pokryly neočekávané závazky či náklady, berou v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty týkající se majetku a závazků příspěvkové organizace.⁸⁷

⁸⁵ §28, 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

⁸⁶ §28, 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

⁸⁷ Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: <https://www.ucetnictvino.cz/33/zasady-pro-tvorbu-a-cerpani-rezerv-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4ElZd5N8zc2vYiXFgei25S5am4sXjLVQCjQ/>

8. KONTROLA PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ

Kontrola příspěvkových organizací je právem upravena v zákoně č. 250/2000 Sb., zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, konkrétně v § 27 odst. 5, kde o kontrole příspěvkových organizací stanoví: „že zřizovatel bude provádět kontrolu hospodaření své příspěvkové organizace. Konkrétní forma provádění kontrol není stanovena, bude tak opět především na obci, aby danou záležitost upravila především s ohledem na obsah zřizovacích listin příspěvkových organizací např. vnitřním předpisem.“⁸⁸ Kontrola může být provedena buďto přímo interním kontrolním systémem organizace nebo externími auditory. Externími auditory mohou být pověřené subjekty přímo příspěvkovou organizací, vládními institucemi nebo nezávislými subjekty. Součástí vnitřního i vnějšího kontrolního systému mohou být kontrolní mechanismy, postupy a plány, nastavení pravidel pro plnění úkolů zaměstnanci. Za organizaci vnitřního kontrolního systému zodpovídá vedoucí či jiná pověřená osoba organizace. Vedoucí organizace má právo v zájmu efektivnosti zajišťování kontroly nad hospodařením organizace delegovat část svých pravomocí na podřízené zaměstnance, jejichž činnost bude monitorovat.

Jak již bylo zmíněno, kontrolu organizace lze u příspěvkové organizace uskutečňovat i jako veřejnoprávní kontrolu podle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů. Konkrétně pak § 9 odst. 1 stanoví, že ÚSC kontrolují hospodaření s veřejnými prostředky u těch příspěvkových organizací, které spadají do jejich působnosti. Dále pak § 9 odst. 2 stanoví, že ÚSC vykonávají veřejnoprávní kontrolu i u žadatelů o veřejnou finanční podporu nebo u příjemců veřejné finanční podpory, jež jim byl ÚSC poskytnuta. Tento zákon upravuje i také působnost dobrovolných svazků obcí, jako kontrolorů u organizací spadajících do jejich působnosti.

⁸⁸ Kontrola příspěvkových organizací. [online]. Dostupné z: <http://www.moderniobec.cz/kontrola-hospodareni-prispevkove-organizace/>

Funkci zřizovatele jako kontrolora v tomto případě plní podle § 102 odst. 2 písm. b) zákona o obcích rada obce.⁸⁹ Vedoucí kontrolního orgánu je pak starosta podle § 2 písm. d) zákona č. 320/ 2001 Sb., o finanční kontrole.⁹⁰

Zákon č. 320/2001 Sb., zákon o finanční kontrole v § 10 taxativně vymezuje oblasti, které jsou u příspěvkových organizací, jejichž zřizovatelem byla obec, kontrolovány.⁹¹

Finanční kontrola v příspěvkových organizacích slouží především jako prevence hospodaření organizace s finančními prostředky. Cílem finanční kontroly by mělo být zajištění transparentnosti, účelnosti, efektivnosti a hospodárnosti využívání finanční prostředků v souladu s právními předpisy.⁹²

⁸⁹ Zákon. č. 128/2000 Sb., zákon o obcích

⁹⁰ Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole

⁹¹ Zákon č. 320/2001 Sb., zákon o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole)

⁹² Cíl kontroly příspěvkových organizací. [online]. Dostupné z:

https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Metodika_2020_Metodicky-pokyn-CHJ-c-12-Vzorova-smernice-o-financni-kontrola-pro-prispevkove-organizace.pdf

8.1. Vnitřní kontrolní systém

Vnitřní kontrolní systém organizace je nedílnou součástí efektivního finančního řízení příspěvkové organizace, za nějž zodpovídá vedoucí/ ředitel organizace. Uspořádání prvků a postupů v rámci vnitřního kontrolního systému organizace může být složeno například z oddělení funkcí, kontroly vstupů a výstupů, pravidelné revize účetních záznamů, evidence majetku, rozpočtového plánování a finančních analýz. Součástí vnitřního kontrolního systému jsou též interní směrnice, pravidla a postupy, řídicí průběh kontroly.⁹³

Vnitřní kontrolní systém zákon o finanční kontrole rozděluje do dvou složek:

- Řídicí kontrola
- Interní audit⁹⁴

Řídicí kontrolou je finanční kontrola, kterou zajišťuje odpovědný vedoucí zaměstnanec při provádění finančních a majetkových operací, tj. schvalování a kontrola těchto operací uskutečněných ve třech fázích, a to před jejich uskutečněním, v jejich průběhu a po jejich ukončení. Jedná se tedy o předběžnou, průběžnou a následnou kontrolu zaručující neustálý dohled nad hospodařením s finančními zdroji a majetkem organizace.

Interní audit je nezávislou funkcí systému vnitřní kontroly organizace, jejímž úkolem je vyhodnocování systému řízení organizace, prověření správnosti operací a zajištění informovanosti vedoucího orgánu veřejné správy. U příspěvkových organizacích bývá interní audit nahrazen veřejnosprávní kontrolou zřizovatele.⁹⁵

⁹³ [online]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz>

⁹⁴ Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole

⁹⁵ [online]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz>

8.1.1. Schéma finančního řízení u příspěvkové organizace

Sestavení rozpočtu (náklady a výnosy činnosti)		
Schválení rozpočtu zřizovatelem		
Realizace příjmů a výdajů v souladu se schváleným rozpočtem		
Předběžná řídicí kontrola	Rozpočtované výnosy/příjmy	Rozpočtované náklady/výdaje
	Uplatnění nároků na příjmy <ul style="list-style-type: none"> • Příspěvek na provoz, popř. investiční příspěvek od zřizovatele • Dotace z veřejných rozpočtů • Vlastní příjmy v rámci hlavní a doplňkové činnosti 	Přijetí závazku <ul style="list-style-type: none"> • Uzavření smlouvy • Vystavení objednávky • Rozhodnutí o výdaji v hotovosti
	Potvrzení nároků na příjmy <ul style="list-style-type: none"> • Rozpis plateb z rozpočtu zřizovatele • Rozhodnutí o poskytnutí dotace, veřejnoprávní smlouva o poskytnutí dotace • Uplatnění nároku za poskytnutá plnění (fakturace, plnění ze smlouvy apod.) 	Dodávka zboží nebo služby <ul style="list-style-type: none"> • Faktura, dodací list • Paragon • Splátkový kalendář (nájem)
	Dohled nad naplňováním příjmů <ul style="list-style-type: none"> • Obdržení příspěvků a dotací na běžný účet • Obdržení plateb od odběratelů • Případné vymáhání dlužných částek 	Úhrada závazku <ul style="list-style-type: none"> • Platba z běžného účtu • Platba z pokladny • Zápočet pohledávek a závazků
Průběžná řídicí kontrola	Účtování o finančních a majetkových operacích	
	Průběžné sledování čerpání rozpočtu	
	Inventarizace	
	Účetní závěrka na konci účetního období a její schválení zřizovatelem	
Následná řídicí kontrola	Rozbory hospodaření po skončení rozpočtového roku	
	Statistiky, výkazy, hlášení	

Tab.2 Základní schéma finančního řízení u příspěvkové organizace⁹⁶

⁹⁶ [online]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz>

9. PRAHA 12

Jako praktickou část bakalářské práce autorka zvolila městskou část Praha 12, neboť právě v této části Prahy se nachází autorčino bydlení. Se všemi příspěvkovými organizacemi zřízenými městskou částí přichází autorka do každodenního kontaktu, a proto se rozhodla podrobněji rozebrat jejich fungování v následujících stranách bakalářské práce.

9.1. Historie regionu

„...Osada Modřany sahá původem svým do šedé dávnověkosti.“

„Do této věty shrnul počátky osídlení našeho regionu obecní kronikář Josef Košťálek v prvním svazku Pamětní knihy obce Modřany.“⁹⁷

Na základě tehdy dostupných nálezů Josef Košťálek určil, že doba pravěkého osídlení regionu bude kolem roku 400 před naším letopočtem. Nebyl daleko od pravdy, s vývojem technologií archeologové posunuli období nejstaršího osídlení až do první poloviny šestého století př. n. l.

Existenci vsi Modřany prokazuje darovací listina českého knížete Soběslava II. z roku 1178. Tato listina je jedním z nejstarších historických dokumentů, jež zmiňuje Modřany, a poskytuje důkaz o tom, že tato oblast byla osídlena již v období vrcholného středověku.⁹⁸

V roce 1991 se městská část Praha 12 stala samostatným obvodem, a získala tak jako městská část Praha – Modřany pravomoci obvodu. Prahou 12 je tato městská část od listopadových komunálních voleb 1994.⁹⁹

⁹⁷ [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/historie-regionu/ds-1256/archiv=0&p1=74762>

⁹⁸ PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/historie-regionu/ds-1256/archiv=0&p1=74762>

⁹⁹ PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/mc-v-soucasnosti/ds-1126/p1=66278>

9.2. Praha 12 v současnosti

Městskou část Praha Modřany tvoří několik bývalých samostatných obcí, a to Modřany, Komořany, Cholupice, Točná a Kamýk. Největší tvoří Modřany, které se roku 1963 staly městem, a v roce 1968 pak byly přičleněny k hlavnímu městu Praha. Správní obvod Praha 12 je složen z území městských částí Praha 12 a Praha-Libuš. *Městská část Praha 12 se rozkládá na jižním okraji hlavního města Prahy po pravém břehu řeky Vltavy. Území je na severu vymezeno hranicí městské části Praha 4, východně navazuje městská část Libuš, na západě je ohraničeno tokem Vltavy a jižní vymezení tvoří vnější hranice hlavního města Prahy.*¹⁰⁰

Městská část Praha 12 se rozkládá na ploše 2 333 hektarů, její území čítá zhruba 67 tis. obyvatel. Svou rozlohou se Praha 12 řadí mezi čtvrtou největší městské část Prahy. V počtu obyvatel jí patří osmé místo.

¹⁰¹ Obr.3 městská část Praha 12

¹⁰⁰ [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/mc-v-soucasnosti/ds-1126/p1=66278>

¹⁰¹ Obr. 3 PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/mc-v-soucasnosti/ds-1126/p1=66278>

Kostel Nanebevzetí Panny Marie, zvonice a boží muka patří mezi významné kulturní památky Modřan. Kostel postavený v barokním stylu v 18. století na místě staršího kostela je významný nejen jako umělecké dílo tehdejší doby, ale má také historickou hodnotou pro Modřany.

Renesanční zámek v Komořanech, jež jsou součástí Modřan, je také významnou kulturní památkou. Zámek byl postaven v 16. století, v 18. století byl pak přestavěn na letní sídlo zbraslavských opatů. V současné době je místem, které slouží jako muzeum s expozicí zaměřenou na historii nejen Komořan ale také Modřan. Připojení Komořan k Modřanům v roce 1963 znamenalo další rozšíření obce o společně využívané kulturní a hospodářské zdroje.

Začátkem 60. let 19. století se Modřany staly průmyslovým centrem čítající řadu výrobních závodů, jako jsou cukrovar, strojírna, dřevařské závody nebo dokonce čokoládovna. Tyto průmyslové podniky přispěly k modernizaci obce a rozvoji jejího hospodářství.¹⁰²

Dnes Modřany představují živou obec s rozvinutou občanskou vybaveností a aktivní společenským životem.

9.3. Orgány městské části Praha 12

Orgány, které městskou část tvoří jsou:

- Zastupitelstvo MČ
- Rada MČ
- Výbory zastupitelstva
- Komise rady¹⁰³

9.3.1. Zastupitelstvo MČ

Rada městské části Praha 12 a zastupitelstvo městské části Praha 12 tvoří orgány místní samosprávy. Zastupitelstvo je složeno z 35 členů a jeho jednání jsou veřejnosti přístupná. Tyto orgány jsou vymezeny zákonem 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze a Statutem hlavního města Prahy (vyhláška hl. m. Prahy č. 55/2000

¹⁰² PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/mc-v-soucasnosti/ds-1126/p1=66278>

¹⁰³ PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/mesto-a-urad/ms-63218/p1=63218>

Sb.). Zastupitelstvo se setkává pravidelně přibližně 5x ročně, aby projednávalo a spravovalo záležitosti místní samosprávy.¹⁰⁴

9.3.2. Rada MČ

Jak již bylo zmíněno Rada městské části Praha 12 a Zastupitelstvo městské části Praha 12 tvoří orgány místní samosprávy. Tyto orgány městské části jsou právně vymezeny zákonem 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze a Statutem hlavního města Prahy (vyhláška hl. m. Prahy č. 55/2000 Sb.).

Rada městské části Praha 12 je složena z devíti členů. Jednání rady jsou na rozdíl od jednání zastupitelstva veřejnosti nepřístupná a konají se zpravidla každých 14 dní.¹⁰⁵

9.3.3. Výbory zastupitelstva

Výbory zastupitelstva jsou poradními orgány zastupitelstva. Jejich úkolem je příprava stanovisek k otázkám, jež se následně předkládají k rozhodnutí zastupitelstvu MČ. Svou činnost vykonávají jen na úseku samostatné působnosti městské části. Není – li stanoveno jinak, úkoly výbory pověřuje samo zastupitelstvo.¹⁰⁶

9.3.3.1. Výbor finanční

Úkolem finančního výboru je kontrola městské části ve smyslu hospodaření s majetkem a finančními prostředky.¹⁰⁷

9.3.3.2. Výbor kontrolní

Kontrolní výbor má za úkol dohlížet na plnění rozhodnutí zastupitelstva a rady, kontrolu dodržování právních předpisů ostatními orgány obce.

¹⁰⁴ PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/zastupitelstvo/ms-63188/p1=63188>

¹⁰⁵ [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/rada-mc/ms-65973/p1=65973>

¹⁰⁶ [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/vybory-zastupitelstva/ds-1537/p1=63892>

¹⁰⁷ [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/vybor-financni/ds-1538/archiv=0&p1=6>

Dále plní úkoly uložené mu zastupitelstvem. Hlavní funkcí kontrolního výboru je zajistit transparentnost a efektivitu hospodaření obce a ochranu zájmů občanů.¹⁰⁸

9.3.4. Komise Rady MČ

Komise zřizuje podle § 101 odst. 1 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, Rada městské části Praha 12 jako své iniciativní a poradní orgány, kterým ukládá v rámci své působnosti úkoly podle svých potřeb, řídí, kontroluje a hodnotí jejich činnost a jmenuje jejich předsedy a členy.¹⁰⁹

Přidělovat úkoly komisi mohou kromě rady starosta a jeho zástupci v rozsahu svých kompetencí. Komise je zodpovědná za svou činnost radě MČ. Kromě plnění úkolů, které komisi rada uloží, předkládá komise radě stanoviska a náměty. Rada MČ je oprávněna komise zřizovat, rušit, slučovat a rozdělovat je dle potřeby.

Jmenování členů komise spadá do kompetencí Rady městské části Praha 12. Veřejnosti náleží právo na informace o činnostech veřejných institucí, a to včetně jednání komisí, proto jsou v zásadě taková jednání veřejná. Nicméně, pokud se komise rozhodne, že projednávání konkrétního bodu programu či celé jednání je z důvodu citlivosti nemožné veřejnosti zpřístupnit, má právo rozhodnout o zasedání s omezeným přístupem a zastavit tak vstup veřejnosti.

V takovém případě se většinou jedná o citlivé informace, jako jsou například osobní údaje, obchodní tajemství, či informace týkající se bezpečnosti městské části, jejichž veřejné projednávání by mohlo zapříčinit ohrožení práv a zájmů jednotlivých stran.¹¹⁰

9.4. Organizace městské části Praha 12

Městská část Praha 12 zřídila na svém území hned několik příspěvkových organizací. Všechny příspěvkové, zřizované, řízené a jiné organizace, které jsou subjektem zřízeny jsou pravidelně navázány na rozpočet subjektu.

¹⁰⁸ [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/vybor-kontrolni/ds-1539/archiv=0&p1=63892>

¹⁰⁹ [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/komise-rady/ds-1631/p1=65955>

¹¹⁰ PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/komise-rady/ds-1631/p1=65955>

Mezi organizace, jejichž zřizovatelem je městská část Praha 12, patří:

- Husova knihovna v Modřanech, příspěvková organizace
- KULTURNÍ CENTRUM „12“
- Mateřské školy (15)
- Základní školy (9)
- Správa bytových objektů Praha – Modřany
- Sociální služby MČ Praha 12, příspěvková organizace¹¹¹

Pro účely této práce budou autorkou zmíněny dvě příspěvkové organizace z výše uvedených.

9.4.1. Kulturní centrum „12“, příspěvková organizace

KULTURNÍ CENTRUM „12“ je příspěvkovou organizací, jež má vlastní právní subjektivitu. Zřizovatelem této organizace je městská část Praha 12. Vedoucí této organizace je Bohuslava Kánská. Jeho posláním je rozvíjet kulturní a společenský život v této lokalitě, a to prostřednictvím široké škály kulturních akcí, které pro veřejnost pravidelně pořádá.

Kulturní centrum "12" nabízí programy, jež jsou vhodné pro různé věkové kategorie, včetně dětí, mládeže, dospělých nebo seniorů. V jeho prostorách se konají kulturní a společenské akce, jako jsou koncerty, divadelní představení, výstavy, workshopy, přednášky aj. Kulturní centrum "12" nejen, že je pořadatelem kulturně – uměleckých akcí, má také za cíl je podporovat a to tak, že pomáhá s propagací místních umělců, jimž nabízí své prostory pro prezentaci jejich tvorby. Je také důležitým místem pro setkávání a komunikaci lidí z různých oblastí života a kultury, což pozitivně ovlivňuje rozvoj společenského a kulturního života v Městské části Praha 12.

Svou činnost provozuje ve dvou objektech. Prvním z nich je polyfunkční dům v ulici Jordana Jovkova 3427/20, ve které je k dispozici přízemí a zvýšený suterén. Výhodou tohoto objektu je jeho bezbariérovost. Druhým objektem je budova v Pertoldově 3346/10. Hned vedle budovy pobočky Kulturní dům „12“ se nachází venkovní prostor Dvora, který se specializuje na pořádání sezónních akcí.

¹¹¹ PRAHA 12. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/seznam-organizaci-zrizenych-mestskou-casti-praha-12/d-2992>

Budova pobočky disponuje klubovnu se samostatným vchodem, ve které se konají dopolední programy pro děti.¹¹²

9.4.2. Husova knihovna v Modřanech, příspěvková organizace

Husova knihovna stejně tak jako Kulturní centrum „12“ je příspěvkovou organizací s právní subjektivitou, zřízenou MČ Praha 12. „Statutárním orgánem knihovny je vedoucí organizace, kterého jmenuje a odvolává rada Městské části Praha 12. Vedoucí knihovny jedná ve všech věcech organizace samostatně, v plném rozsahu, je odpovědný za její činnost, za správu svěřeného majetku a za řádné využívání přidělených prostředků.“¹¹³

Husova knihovna v Modřanech je historicky poměrně zajímavou budovou. První myšlenka na uspořádání zdejších spolkových knihoven na jednu knihovnu a čítárnu se objevila již v roce 1903. Tato myšlenka našla svého pokračování ovšem až v roce 1914, na popud knihovníka Prokopa Nesvadby, kdy Beseda „Tyl“ zaslala všem spolkům a majitelům knihoven provolání:

*„V roce 1915 slaviti bude národ náš
svátek veliký, významu dalekosáhlého
a to pěti stoleté výročí upálení Mistra Jana Husa.
Celý národ se chystá k oslavě.
I my chceme přispět malou hřívnu
a to utvořením „Husovy knihovny“
a předat tuto do správy obce k veřejnému používání.“*

Další jednání spolku Beseda „Tyl“ přerušila válečná léta a myšlenka na zřízení veřejné Husovy knihovny byla oživena až v druhé polovině roku 1919. Beseda „Tyl“ věnovala nově vznikající knihovně přes 1000 svazků. Do budování nové knihovny se zapojily i ostatní spolky (T.J. Sokol, D.T.J., Bratrství a Havlíček),

¹¹² KC 12. [online]. Dostupné z: <https://www.kc12.cz/kulturni-centrum-12-prispevkova-organizace/os-10>

¹¹³ Husova knihovna v Modřanech. [online]. Dostupné z: <https://husova-knihovna-v-modranech.webnode.cz/o-nas/>

které též darovaly své knihy. Po ustavující schůzi v roce 1920 bylo rozhodnuto, že Husova knihovna bude umístěna v jedné z místních škol v Radniční ulici. Svou činnost pak knihovna oficiálně zahájila 1.10. 1922. V roce 1939 se Husova knihovna přestěhovala do budovy MNV č. p. 830. Mezi lety 1939 až 2006 bylo sídlo knihovny několikrát měněno, oddělení pro děti a dospělé rozdělováno a slučováno až v roce 2006 bylo definitivně sloučeno. Pobočka Husovy knihovny dnes sídlí v ulici Lysinské.¹¹⁴

Kromě standardních služeb půjčování knih s možností využití internetového připojení nabízí také pestrý kulturní program. Pořádá besedy pro školy a školky, výtvarné činnosti („oblíbená čtvrteční kreativní odpoledne“), pořady, besedy, autorská čtení, hudební vystoupení nebo výstavy.

¹¹⁴ Husova knihovna v Modřanech. [online]. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/husova-knihovna-v-modranech-prispevkova-organizace/d-2730>

ZÁVĚR

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo seznámit čtenáře s problematikou a systematizací neziskového sektoru a příspěvkových organizací v České republice. Jak jsem již zmínila v úvodních stranách, má práce byla orientována především na uchopení problematiky neziskového sektoru jako celku. V druhé polovině práce jsem svou pozornost obrátila k té části neziskového sektoru, která se týká příspěvkových organizací jako jednoho ze subjektů neziskového sektoru. V samotném závěru práce jsem si zvolila konkrétní příspěvkovou organizaci městské části Praha 12, Kulturní centrum „12“ a Husovu knihovnu v Modřanech. Tyto organizace jsem si vybrala z toho důvodu, že se nacházejí v okolí mého bydliště a při svých procházkách kolem nich často chodívám.

Neziskový sektor, jež má kořeny již ve starověkém Římě, prošel od svých začátků řadou změn a proměn. Jinak tomu nebylo (a stále není) ani v České republice, kdy se jich vývoj ubíral výrazným historickým i legislativním vývojem. Nejzajímavějším obdobím pro vývoj neziskového sektoru bylo období po roce 1989, kdy došlo k výraznému nárůstu počtu neziskových organizací, zejména v oblasti sociální pomoci, kultury a sportu. Dalším milníkem z pohledu právního vývoje byl rok 2014. V tomto roce došlo k úpravě neziskového sektoru vydáním nového občanského zákoníku, který vstoupil v platnost k 1.1. 2014. Tento zákon výrazně zjednodušil zakládání a provozování neziskových organizací a umožnil vznik novým formám neziskových organizací, jakými jsou například ústavy.

V další části práce jsem se věnovala problematice neziskového sektoru z pohledu národního hospodářství a rozlišení funkcí neziskových organizací podle vymezených kritérií.

Druhá polovina práce, zaměřená na problematiku příspěvkové organizace, se podrobněji věnuje základním charakteristikám příspěvkových organizací, jejich rozdělení podle právní úpravy. Postupně navazuje na příspěvkové organizace územně samosprávných celků, zejména obcí.

O řízení příspěvkové organizace územně samosprávného celku rozhoduje zastupitelstvo, v případě obcí, pak zastupitelstvo obce. Při založení příspěvkové organizace musí být dodrženy zákonné náležitosti, jež jsou vymezeny v zákoně o obcích. Financování příspěvkových organizací stejně tak, jako jejich zakládání, má

své zákonné náležitosti a pravidla, z jakých zdrojů, mohou příspěvkové organizace finance na své aktivity čerpat, i touto problematikou jsem se tedy podrobněji zabývala. V samotném závěru této části jsem se pak věnovala i kontrole příspěvkových organizací.

Závěrečná část mé práce se pak nesla spíše v duchu praktickém nežli teoretickém, neboť jsem se zde věnovala rozboru konkrétních příspěvkových organizací – Kulturnímu domu „12“ a Husově knihovně v městské části Praha 12 (Praha Modřany). Rozbor těchto příspěvkových organizací je zaměřen zejména na jejich zapojení do občanského života v Modřanech, jejich přínos pro společnost, činnost, nabídku služeb a také historii, jež je u Husovy knihovny opravdu bohatá.

Resumé

The aim of the bachelor thesis was to introduce the reader to two main concepts, namely the non-profit sector and the contributory organization. The aim of the bachelor's thesis was to help the readers with the orientation in the field of the non-profit sector and the justification of the existence of contribution organizations for the society.

In the theoretical part, the bachelor thesis deals with the concepts of the non-profit sector and contributing organizations, their historical development and function in society. What are the characteristics that this or that organisation must fulfil in order to be called by the name under which it is known in the Czech legal order. Furthermore, the bachelor thesis deals with the issue of financing of contributory organisations. In the last chapter of the theoretical part their control is also mentioned, specifically in the area of management of financial resources and property at their disposal.

The practical part of the work was designed to bring the readers closer to the activities of the contributory organizations, so to speak, "in everyday life". The author has mentioned here the two organizations that are located in the place of her residence, from the relevant sources she has also described their activities and the main purpose of their work and the importance for the inhabitants in their surroundings.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

- BOUKAL, Petr. Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe). V Praze: Oeconomica, 2009.s.10., 11. ISBN isbn978-80-245-1650-9.
- FRIČ, Pavol. Neziskový sektor v ČR: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-04-1.
- MÁČE, Miroslav. Účetnictví pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace a organizační složky státu: aplikace v příkladech. Praha: Grada, 2012. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-3637-2. str. 177
- MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, Růžena. Příspěvkové organizace. V Olomouci: Anag, spol. s.r.o.,2011. s.67. ISBN 978-80-7263-675-4

Příspěvkové organizace 2012-2013. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. xix, Meritum. ISBN 978-80-7357-736-0
- REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. 2.aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007, ISBN 978-80-86929-25-5.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; DEVEROVÁ, Lenka, a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-445-2. S. 487–488.
- SVOBODOVÁ, Jaroslava. *Hospodaření a vedení účetnictví příspěvkových organizací v ukázkách a příkladech*. Olomouc: ANAG, [2021]. Účetnictví (ANAG). ISBN 978-80-7554-313-4.

textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.
- TŮMA, Oldřich, Počátky neziskového sektoru v Českých zemích. In: Sborník

Právní předpisy

- Vyhláška č. 410/2009 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky
- Zák. č. 129/2000 Sb., zákon o krajích

- Zák. č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmu
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a změně některých souvisejících předpisů
- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
- Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole
- Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- Zákon. Č. 128/2000 Sb., zákon o obcích

Internetové zdroje

- [online]. České účetní standardy č. 701 až 710. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/ucetnictvi-a-ucetnictvi-statu/ucetni-reforma-verejnych-financi-ucetnic/pravni-predpisy/ceske-ucetni-standardy-pro-ucetnictvi-st/2016/ceske-ucetni-standardy-c-701-az-c-710-pr-23618>
- [online]. ENVI WEB CZ [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>
- [online]. CEED CZ [cit. 10.11.2022]. Dostupné z: http://www.ceed.cz/podnikani/14_ziskovy_a_neziskovy_sektor.htm
- [online]. VLADA CZ [cit. 10.11.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/zakladni-informace-767>
- [online]. NNO podle D. R. Younga. [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>
- [online]. NNO podle W. Hasitschka. [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>
- [online]. Strukturálně-operacionální definice podle Lestera M. Salamona. [cit. 16.11.2022]. Dostupné z: <https://www.enviweb.cz/43458>
- [online]. Občanský zákoník a nestátní neziskové organizace. Zákon č. 89/2012 Sb. [cit. 12.12.2022]. Dostupné z: https://www.annojmck.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf
- [online]. NEZISKOVÉ ORGANIZACE – povinnost aktualizovat údaje zapsané ve veřejném rejstříku. [cit. 16.12. 2022]. Dostupné z:

- <http://www.deverova.cz/2021/02/neziskove-organizace-povinnost-aktualizovat-udaje-zapsane-ve-verejnem-rejstriku/>
[online]. DOPADY NOZ NA NNO. Změny občanských sdružení. [2.1. 2023].
Dostupné z: https://www.anojmjk.cz/sites/all/files/2016_dopady-noz-na-nno-teorie-praxe.pdf
- [online]. NEZISKOVKY – Fakta o NNO. NEZISKOVKY. [3.1.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/management/neziskovy-sektor-v-cr>
- [online]. Spolek. Vše o založení spolku. [15.1.2023]. Dostupné z: <http://www.zapsanyspolek.cz/2014/05/definice.html>
- [online]. PODNIKATEL CZ. Zákon č. 89/2012 Sb. Oddíl 4. [16.1.2023].
Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/f458>
- 301 Moved Permanently. 301 Moved Permanently [online]. Dostupné z: http://www.ucetnictvino.cz/33/fondyprispevkovychorganizaciuniqueidmRRWSbk196FNf8jVUUh4EtT2BQk7GrCDVnWVYqGwnw/?uri_view_type=5
- [online]. Dostupné z: <http://www.moderniobec.cz/kontrola-hospodareni-prispevkoveorganizace/>
- [online]. MFCR. Cíl kontroly příspěvkových organizací. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Methodika_2020_Metodicky-pokyn-CHJ-c-12-Vzorova-smernice-o-financi-kontrole-pro-prispevkove-organizace.pdf
- [online]. KRAJ-JIHOČESKÝ. [1.3.2023]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz>
- [online]. PRAHA 12. Dostupné z: <https://www.praha12.cz/historie-regionu/ds-1256/archiv=0&p1=74762>
- [online]. KC 12. Dostupné z: <https://www.kc12.cz/kulturni-centrum-12-prispevkova-organizace/os-10>
- [online]. Husova knihovna v Modřanech. [cit. 17.3.2023]. Dostupné z: <https://husova-knihovna-v-modranech.webnode.cz/o-nas/>

Jiné zdroje

- KOPECKÝ, Pavel. *K povaze příspěvkové organizace územního samosprávného celku*. str. 223, 224 [online]. Dostupné z: [file:///C:/Users/HP%20SPECTRE%20X360/Downloads/SP_4-20_-_Kopecky%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP%20SPECTRE%20X360/Downloads/SP_4-20_-_Kopecky%20(1).pdf)

SEZNAMY

Seznam obrázků

- Obr. 1 Členění národního hospodářství podle principu financování
- Obr. 2: Sektorové vymezení neziskového sektoru podle Pestoffa
- Obr.3 městská část Praha 12

Seznam tabulek

- Tab. 1 Klasifikace neziskových organizací podle činností
- Tab.2 Základní schéma finančního řízení u příspěvkové organizace

Seznam použitých zkratk

- NH – Národní hospodářství
- NNO – Nestátní nezisková organizace
- NO – neziskové organizace
- NOZ – Nový občanský zákoník
- CZ-COPNI Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem podle účelu
- ČR – Česká republika
- ČSR – Československá republika
- ÚSC – Územně samosprávný celek
- MČ – Městská část
- PO – Příspěvková organizace
- KC – Kulturní centrum
- KSČ – Komunistická strana Československa
- KAN – Klub angažovaných nestraníků
- MNV – ministerstvo vnitra
- ICNPO – Mezinárodní klasifikace neziskových organizací – The International Classification of Nonprofit Organizations
- OKEČ Odvětvová klasifikace ekonomických činností
- OSN Organizace spojených národů
- Mgr. – magistr
- JUDr. – doktor práv
- Cs. – kandidát věd
- Sb. - sbírka
- Např. – například
- T. J. – tělovýchovná jednota
- Atd. - a tak dále
- Aj. - a jiné
- pozn. - poznámka
- odst.- odstavec
- č. – číslo
- sv. – svatý
- ul. - ulice
- c. p. – číslo popisné
- čl. - článek
- písm. - písmeno
- vyd. – vydání
- § - paragraf